

Andreas à Lacuna Hispanus Secobiensis Tagaultii discipulus.

ANATOMICA METHODVS, SEV DE SECTIONE HVmani corporis contemplatio, ANDREA A LACVNA Secobiēse authore, in cōpendium atq; adeò enchiridium redacta: vbi quicquid boni succulētive probatissimi quique philosophorum de ea scripserunt, appositissime congestū reperias: obseruata quidem sermonis puritate, at verborum lenociniis, ac, vt ita dicam, phaleris, nō admodum anxie curatis: nam & ꝙ latinæ voces plerūq; nō suppeterent, græcis vti præstitit, q̄ rem in medio relinquere. Eme igitur lector, ac fruere.

Parisiis apud Iacobum Keruer.
M. D. XXXV.

GENEROSISSIMO SIMVL ET ornatiſſimo viro, domino, D. Didaco à littore, Secobienſis eccleſiæ præſuli meritiſſimo, Andreas à Lacuna Secobienſis philiatros. S.

INgemiſcēdum maximopere eſt, imo verò commiſereſcēdum, pater ampliſſime, quòd eò calamitatis bonæ literæ ſint adactæ, vt quas diſciplinas philoſophi etiam oculatiſſimi, ob earū ſublimitatem olim expaueſcebant, eaſdem nunc imperiti, inculti, ac denique rudiſſima quidē minerua educati, illotis manibus, ac citra puluerem (ſic enim circunfertur adagium) quæ eorum ignauia eſt, aggredi non erubeſcant. Atq; adeò hoc malum intolerabile, non citra maximā bonarū literarum eruditorunq́; iacturam, in dies magisq́; incrudeſcit, vt relictis ſeruilibus miniſteriis, ſutores, lanii, fabri, atq; etiam textores, ad altioris cōtemplationis theoremata, tanquam ad expeditionem aliquam ſeſe conuertant. Nam (vt de reliquis profeſſionibus ſileam, meæ autē nō obliuiſcar) quis obſecro arti medicæ miſerè non condoleſcat, quæ quum fœliciſſimo illo ſæculo ſuperiori, in Apollinis, Aeſculapii, Chironis, ac de-

niq; Hippocratis manibus versaretur, vsquead-
eo nūc pessum it, vt in sutrinis, textrinis, ac de-
mum publicis œnopoliis, sordidissimo cuiuis
cerdoni, iam maximo ludibrio habeatur? Quis
inquam arti medicæ non condolescat, quæ quū
olim ex mortalibus homines immortales red-
diderit, vel perpetua immortalitate dignos effe
cerit, in tantum nunc est deiecta, vt ab abiectis-
simis quibusq; mulionibus, abiectissima vilissi-
maq; reddatur? Etenim quemadmodum vestis
aliqua, si pluribus cōmunicetur, multo facilius
atteritur q̃ si vni, ita etiā præclara aliqua disci-
plina, si à multitudine imperitorum, vt infœli-
citer nunc contingit, vsurpetur, fieri sane non
potest, vt labe aliqua cōtagiosa q̃ citissime non
collabatur. Atq; huius calamitatis & pestis, me-
dici, vel potius mendici professores in causa
sunt. Qui quidem tanta libidine, tamq; inex-
plebili, quæstus, nominis, atq; gloriæ tenentur,
vt non solū quosuis histriones ad professionem
medicam exhortentur, verum etiam illis polli-
ceantur, quemadmodum alter Thessalus, intra
sex menses integram artem se edocturos, etiam
citra aliquam aut dialecticen, aut philosophiā.
Qua sane exhortatione, ob artis facilitatē quā
falso prædicāt, subito eos incitāt, imò vero pel-
liciunt. Porrò Pythagoras neminē sua palestra
quæ vere philosophica erat, dignum existima-

bat, nisi prius in mathematicis demonstratio-
nibus esset instructus. At huius seculi medici
professores, ad Apollineam artem, quæ philo-
sophia superior est, ne grammaticen quidem
desiderari pronunciãt. Atq; ita indignissime fa-
ctum est, vt quam artem soli Mineruæ eiusq; li-
beris summus cõcessit Apollo, ad magicas atq;
veneficas incãtatrices, quauis cruce atq; suppli-
cio dignissimas, non sine maximo succumben-
tium exitio degenerauerit. Iã verò, quibus tere-
belli malleiq; vsus assiduus, manibus scirrosum
callum induxit, ii (quæ nostra infœlicitas est)
de systole pulsus, ac diastole, publice ferre iu-
dicium nõ verentur. Alii rursus, laborantium
vrinas acerrime speculantur, diuinãtes quidem
futura, præterita autem constantissime referen-
tes: ipsi in inficiendis pellibus alioqui exercita-
tissimi. Enimuerò si priusquam ad medendum
accederent, in philosophia esset omnibus peri-
clitandum, vel decretis principum id iubenti-
bus, nõ tanta Empiricorum colluuie obruere-
mur: nec tam truculenta carnificũ tortorumq;
manu, tot boni patresfamilias indignissime iu-
gularentur. Cæterũ quum has beluas in lucem
hoc est philosophiam reuocare velle, aliud sit
nihil quàm lapidem verberare, vel (quod aiũt)
Aethiopa dealbare, quid deum immortalẽ hic
tempus cõtero, quin potius ad te dignissimum

præſulem, vniuerſum ſermonem conuerto? En tibi antiſtes obſeruandiſſime, anatomicã commentationem, exiguam quidem, nempe trimeſtrem fœturam: cæterum non pœnitendã, quippe quæ non exiguo conſtiterit nobis labore. Quòd ſi rei ſuſceptæ magnitudini pro dignitate minime ſatiſfecerim, nempe viribus maiora conatus, certe vel hoc nomine veniã ne dicam laudẽ promereri videbor, quòd rem pulcherrimam generoſiſſimamq; tentauerim: quãdo (vt plane fatetur Tibullus) in magnis & voluiſſe ſat eſt. Haſce autem lucubrationes tuæ celſitudini duximus eſſe exarandas, non ꝙ iis vllum operæprecium me tibi facturũ putarẽ (id enim ex meo ingeniolo minime mihi ſperare licebat) ſed vt ſub tui nominis ſplendore ac patrocinio exirent multo commẽdatiſſimæ. Ad hæc etiam, cui per deos vigiliæ noſtræ iuſtius conſecrarẽtur, q̃ tibi mœcenati clariſſimo, qui quum eruditorum omnium ſtudia, rara quadam alacritate foueas, ea etiã amoris viciſſitudine patrem meum es proſecutus, vt non ſolum inter familiares medicos eum potiſſimũ tibi delegeris, verumetiã amplis muneribus magnificisq; locupletaueris? Prætereo ſingularem animi tui conſtantiam, reconditam eruditionem, in agendis rebus prudentiam ſummam: quibus nimirum omnibus ita tuã Secobienſem eccle-

ſiam gubernas, vt ad integram pietatem nihil prorſus illi deſiderari videatur: adeo vt illius à Platone dicti præclari, ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, ipſe ſuggeras nobis exemplum. Nec publica quæ geris negotia, tametſi grauiſſima ſint, adeo te tenent circũuallatũ, vt priuatis etiam ſtudiis non aſſiduam operam naues, atque ita promoueas, vt (quod dicitur à Zenodoto) ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, ſi alicubi, facile in te reperiantur. Quãobrem, quo cæteris animalibus homines ipſi præſtant, nempe humanitate, iudicio, prudẽtia, doctrina, ac deniq; pietate ſumma (quod præclariſſimum eſt) eodẽ hominibus antecellis: quippe qui Pomponium Atticum fide, Themiſtoclem prudentia, æquitate Catonem, mãſuetudine atq; clemẽtia Domitianum, deniq; pietate ac integra religione Numam (quod omnibus in confeſſo eſt) facile ſuperes. Proinde præſul digniſſime, minime iã eſt quod verear, ne aſſentationis nota mihi aliquã ex parte inuratur, vt qui nec noua dicam, nec, quantum omnes intelligere poſſunt, à veritate abhorrẽtia. Veruntamen quãdo huic tuarum virtutum commendationi, generoſus animus tuus acerrime reluctatur, qui mauult teſtimonia laudum ſuarum in præcordiis hominũ deliteſcere, quàm volitare per ora, certe ab ea ducimus ſuperſedendum: hoc duntaxat abs te pre-

cati, vt hasce nostras lucubrationes, in magno rerũ negotiorũq; cõflictu elaboratas, beneuolo suscipias animo, vt ardẽtissimi cuiusdã paterni amoris, officiiq; erga te mei, nõ vulgare referãt monumẽtũ. Quod si feceris (vt certe facturum spero) sane futurum est, vt multo maiora his, in tuæ amplitudinis gratiã, ac publicũ studiosorũ cõmodũ emittam⁹. Bene vale, inter Ecclesiasticos heroas eminẽtissime: & vt patrẽ, ita etiã filiũ amore prosequere. Lutetiæ, octauo Calẽdas Augustas. M. D. XXXV.

Præfatio in Anatomen.

t Res fuisse medicorũ sectas: empiricã videlicet, methodicã, & rationalẽ, Galen⁹ præclare nos docuit. Empirici enim, solo rerũ vsu atq; experiẽtia ducebãtur edocti, ratiocinio prorsus neglecto. Methodici autẽ, vsq; adeo suis methodis cõpendiosissimis erãt addicti, vt interdum sensuũ ipsorũ, interdũ euidẽtis demõstrationis nullã rationem haberẽt. At rationales, vt qui dignitate cæteris omnib⁹ antecellerẽt, sensibus quidẽ parebant, acquiescebãt autẽ nõ itẽ, donec rationẽ alti⁹ peterẽt, ac inuestigarẽt. Verũtamẽ, esset mea quidẽ sentẽtia, sophistarũ hæresis tãquã omniũ perniciosissima, vnà cũ his adiiciẽda. Nulla siquidẽ hac petulãtior, nulla ad cauillos & imposturas prõptior, nulla à bonis literis, ac breuiter à vera philoso-

phia magis aliena. Sola bonas arteis euertit, sola tenera ingenia populat, quid multis? philosophorũ antiquissima monumenta, sola nititur e medio tollere, ac funditus obliterare. Cæterũ tametsi sophistæ imperitissimi, id potissimũ vitio vertãt, quo se maxime destitutos intelligũt, nõ deerũt & viri docti, q inexplebili quadã siti incessanter bonas literas amplexẽt. Dispereãt misere, dispereant inquã tam improbi nebulones, quibus adeo bonæ literæ sunt inuisæ, vt tanquã virus aliquod aut venenũ, eas toruis oculis intueantur. Facessant hinc: atq; vtinam ita facesserent, vt ad insulas infœlices, aut si mauis, ad remigãdum, infœlicissimi deportarẽtur. Hac igitur præfatione, si cui liber iste quẽ de anatomicis scribere volo, vtilis sit futurus, solũ præmonitũ velim, vt omnẽ animi sui iactãtiã, õnẽ pcacitatẽ, omnẽ petulantiã atq; liuorẽ prius deponat, opinionesq; si quas cõcepit friuolas, exuat, q̃ ad hasce nostras vigilias salutãdas sese cõuerterit. Siquidẽ quod ad me spectat, hoc vnũ bona fide audeo polliceri, nihil in hoc cõmẽtario scripturũ me, quod nõ vel Hippocratis, vel Galeni, vel Cornelii, vel Platonis, vel Aristotelis vel Plinii, vel deniq; Aphrodisei authoritate etiã suadere possim. Tu interim dabis operam, vt si mihi ad fidẽ animũ nõ inducis, clarissimis hisce viris fides authoritasq; minime derogetur. Atq; iam ad negotium ipsum accingor.

INCIPIT ANATOMICA METHODUS, Andrea à Lacuna Secobiēſe authore.

IN omni commentatione, duæ potiſſimum veniunt obſeruandæ methodi: altera quæ naturæ, altera quæ diſciplinæ à dialecticis nomē accepit. Vtimur enim ordine ipſius naturæ, dum priora quidē prius, poſteriora verò poſterius, vt ſingula veniunt collocāda, pro dignitate diſponimus. Methodum autem diſciplinæ vſurpamus, dum vtilitate aut neceſſitate quadam compulſi, poſteriora quidē prius, priora autem poſterius, ordine commutato digerimus. Hunc ordinem videtur ſeruaſſe Porphyrius in ſua quam in categorias edidit iſagoge. Prius enim naturæ ordinem inſecutus, pollicitus fuerat acturum ſe prius quidem de genere, poſtea vero de differentia, tertio demū de ſpecie, ſemper à prioribus procedendo. Dum vero ſingulas voces per ſe ac ſigillatim conſiderauit, prius ſane de ſpecie, quæ differētia poſterior eſt, non citra induſtriam tractauit artificioſiſſimā. Cæterū quorſum hæc? Quid generi cum inteſtinis? Non enim ab re ducta nobis eſt cōparatio. Siquidē in humani corporis inciſione, quā Græci τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν appellāt, duplex ſimiliter methodus reperitur: ſed altera quidē

naturã sequitur,altera vero necessitatem. Hanc enim quã necessitatis dicimus, omnes qui antehac de anatome conscripserũt,in vniuersum seruarunt, nempe incisionem ipsam à crassioribus intestinis exordientes:ne videlicet sordes illæ fuliginosæ, quæ minimo negotio putrescunt,membrorũ nobilium contemplationem sua inexpugnabili graueolentia interpellarent. Alteram autem,quam naturæ esse liquido ex dictis cõstat, vt curriculo quodam singula persequamur, ad finẽ vsq; nostri instituti quoad fieri poterit peruestigabimus. Id autẽ fiet, si quo ordine cibus quãuis rudissimus,paulatim conficitur & consummatur,candide recẽsuerimus. Incipiemus itaq; ab ore.nam esculẽtis primã molitur alterationem. Finem vero faciemus in cerebro, à quo vltimã absolutissimamq; trãsmutationem spiritus ipsi suscipiunt. Spiritus siquidem animalis,vlterius iam nõ progreditur,nec aliud reperitur organum,in quo amplius possit elaborari. Verũ quid nos remorãtur hæc, quin potius ad negotium accingimur?

¶ Cũ tria potissimũ sint,quib9 hominũ vita tenet,cib9,pot9,atq; etiã spirit9,certe ad excipiẽda hæc tria, os à natura studiosissime fuit compactum. Imo vero & ad ea quæ necessaria sunt, & ad ea etiã quæ optima (authore Platone) cõmodissima fuit ipsius oris constructio. Necessa-

ria enim appellat, quæ ad vitam hominum reparãdam ingrediuntur: optima autem, quæ ad eorundẽ educationẽ egrediũtur atq; doctrinã. Porrò oris cõpositionem, quũ alia multa, tum vel maxime mãdibulæ duæ ingrediũtur. Quarum altera quidẽ, nempe superior, prorsus immobilis est, nimirum capiti affixa. altera vero quæ infernas tenet, in assiduo motu versatur. Verũ vtraq; vt plurimũ sexdecim dentibus est distincta. Dẽtes igitur in vniuersum triginta & duo numerãtur: quorũ vt figuræ, ita etiã actiones nó paruo discrimine distãt. Eorũ nanq; alii incisorii latiq; sunt, alii canini, alii molares, qui magnitudine & inæqualitate cæteris omnibus antecellunt. Incisorii quidem, mediam fere mãdibularũ regionem occupant, vt suis videlicet acuminibus in primo ciborũ cõflictu mordentes, eos abscindãt, dissecentq;. quare nó iniuria a græcis τομεῖς nominari solẽt, ab actione vtique deducto vocabulo. Canini autẽ, quos græci κυνοδόντας appellant, cõsequẽter post hos collocãtur, ad confringendũ quidẽ aptiores, ad incidẽdũ vero q̃ τομεῖς, multis numeris hebetiores. Quos quidem solertissime natura est molita, vt si quid incisoriis dentibus reluctaretur ciborũ, ab his protinus cõtereretur. At tertio ad postremas mãdibularũ partes, κατὰ τὸ σιχοῦν molares dẽtes locum sortiũtur. Qui γόμφοι vel

μυλαὶ ab Atheniẽſibus,à Cicerone autẽ genuini appellitari ſolent. Hi ſua latitudine & robore,ab inciſoriis inciſa,& à caninis diffracta,adamuſſim cõficiũt,atq; in exactũ quẽdã læuorem redigũt.Cæterũ octo ſunt inciſorii,quatuor canini, & viginti ipſi molares: quorum vt maior vſus, ita etiam vberior numerus datus eſt à natura.Singulis autẽ dẽtibus ex tertia neruorum cõiugatione,vnicus neruus diſſeminatur,in ſingulorũq; baſim inſeritur. Pulchre enim quum in aliis multis, tum in hoc etiam omnibus corporis partibus fuit à natura prouiſum: vt videlicet nõ omnino ſenſu carerẽt,ſed ſenſifica præditæ facultate, extrinſecas calamitates ſentirẽt, atque ita ſentiendo propellerent. Dẽtes itaque ſua natura oſſei quum ſint, nec dolerẽt nec ſentirent,ni nerui illi ad baſim eorum fuiſſent diſſeminati. Imo ſanè inſenſiles omnino ſunt, verum ad eorum affectiones percipiendas, deſtinauit neruos natura.Mediantibus enim dentibus ipſi nerui afficiũtur.nam refrigerato ipſo dente, confeſtim neruus inſertus refrigeratur. quam ſane nerui intemperiem, dolor acerrimus protinus comitatur.Igitur ingenue abutimur,dũ dicimus dentẽ dolere, quũ dens reuera non doleat.Neruus enim ipſe eſt,qui plus iuſto naturæ cõſtitutionẽ egreſſus,impẽſe refrigeratus,calefact⁹,reſiccatus,aut humectat⁹,protin⁹

per dentem dolet. Quod autem in ipſos dentes inſerantur nerui quos dixi, manifeſte quidem nos docent, eorum potiſſimũ dentium auulſiones, quos caninos paulo antea appellitauimus. Quorum ſi aliquis expungatur, non fiet citra maximum oculorũ diſcrimen. Subiacent enim e regione, ac veluti ex diametro luminibus correſpondẽt, ita vt neceſſario fiat quædam neruorum communio atq; conſenſio: ob quam ſi neruus dentis radici inſertus cõuellatur, neruos etiã oculorum aliqua ex parte labefactari eſt neceſſariũ. In medio autẽ oris, lingua ipſa tãquam ianitor quidã ſeuerus, libero motu prædita, ac in omnem partem agilis, exquiſite eſt collocata. Quæ vt plurimis arteriis & venis, ſic etiã varia neruorum propagine videtur eſſe cõpacta. Deſcendunt ſiquidem in centrum eius, duriſſimi quidam nerui, ad liberum motũ propagandum: diſſeminãtur autem in ſuperficiem ſupremam, per quam vtiq; eſculentorum contactus fieri debet, alii lõge molliores, quos a tertia nervorũ coniugatione oriri eſt veriſimile. Nequaquam ergo mireris, ſi quum in lingua diuerſa ſint inſtrumenta motus & ſenſus, interdum motum vitiari ipſo guſtandi contactu prorſus illæſo contigerit: ſicuti ne ſi contingat, linguam facultate motrice præditã, ſenſifica orbari potentia. Subſtantia porro ipſius linguæ admodũ

ſpongioſa eſt, vt tanquam bibula quædã, benignam quæ inciderit humiditatem, ad ſe trahat atq; alliciat. Nec improbo illã Platonis ſententiam, quam prodidit in Timæo, protendi à lingua ad cor vſq; venulas quaſdam, quæ tãquam: paranymphi diligentiſſimi, voluptatem atque dolorem perferãt. Hæc enim illius ſunt verba, ὅσα μὲν γὰρ εἰσιόντα περὶ τὰ φλέβια οἷόνπερ δοκίμια τῆς γλώττης, τέταμένα ἐπὶ τὴν καρδίαν εἰς τὰ νοτερὰ τῆς σαρκὸς, καὶ ἁπαλὰ ἐμπίπτοντα γήϊνα μέρη κατατηκόμενα, ξυνάγει τὰ φλέβια καὶ ἀποξηραίνει. τραχύτερα μὲν ὄντα, στρυφνὰ, ἧττον δὲ τραχύνοντα, αὐστηρὰ φαίνεται. Latine autem ita ſonant. Quæcunq; enim venulas ipſas penetrantia, quæ linguæ veluti nunciæ quædã ſunt, ad cor vſq; protenduntur, in eiuſq; molliorem carnem diſſeminantur, modice terreſtri ſubſtantiã liquefacta, quas dixi venulas cõtrahũt, exiccantq;, ita vt ſi impẽſe aſpera ſint, eadem & acerba: ſi vero in aſpredine mitius ſe habeant, cõfeſtim guſtui auſtera videantur. Hæc Plato. Cæterũ nõ parui momenti dubium, obiter noſtrum remoratur ſermonem: ſitne ad vitam hominis neceſſarius guſtus, an vero conducẽs quidẽ ad vitam abſolutiſſime peragendam, neceſſarius autem non itẽ, ita vt abſq; eo homo nutriri poſſit viuereq;, non tamen adeo inculpate, ac ſi guſtu præditus eſſet. Vt igitur paucis meam ſentẽtiã aperiam,

gustũ ad hominũ vitam minime necessariũ esse pronũcio: esse tamen maxime cõducibilem. Quod autem id verum sit, plurimis eisdemq; etiã firmissimis poterit suaderi rationibus. Primo enim vegetatio nostra atq; nutritio, eadem est quæ plantarum: atqui illis gustus ex vsu non est: nobis igitur minime necessarius. Maiorem siue propositionem suggerit Theophrastus primo de historia plantarum. Quin etiam, animal in vtero matris, absolutissime, & quidem absolutius q̃ iam prouectũ, etiam citra gustum nutritur. nõ est igitur quòd ad vitam, gustum necessario desideremus. Vidimus etiam plerosq;, quibus linguæ radicit⁹ erãt abscissæ, nihilominus ex animi sententia degere. Necnon Plinius libro sexto naturalis historiæ, quosdam ab orientali regione, lingua esse orbos scribit: quũ tamen libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, saporũ promptuariũ in lingua collocatum existimet. Iam verò, cui adeò contaminata est gustãdi facultas, vt dulcissimum mel, amarissimum ei videatur, melle nutritur, quum tamen sapor ille naturam eneruet, tãtum abest, vt solamẽ aliquod adferat, aut refrigerium: ergo cui nec dulce nec amarum mel visum fuerit, nempe omnino gustu priuatus, multo fœlici⁹ melle nutrietur. Hanc sententiã Aristoteles etiam corroborat, cum in aliis locis, tum vel maxime

libro tertio de anima,capite vltimo,hũc in modum ſubiungens.Icċirco exuperãtiæ eorũ quæ percipiuntur tactu,non ſolum organum ipſius ſenſus, verum etiam animal ipſum extinguũt. Siquidem neceſſe eſt animal hunc ſolum habere m ſenſum.Cæteros autẽ ſortitur animal,non vt ſit,ſed vt fœliciter ſit:quemadmodum antea à nobis pronunciatum eſt. Viſum enim habet vt videat. nam in aere & in aqua & omnino in ſplendido degit loco.guſtum autem ad gratum & moleſtum protinus diſcernẽdũ, vt quidquid in cibo eſt,cõfeſtim ſentiat, ac ita ſentiendo appetat,& moueatur. hæc Ariſtoteles.Colligamꝰ itaque (ſi videtur) ad vitã fœliciſſimè peragendam, guſtum perutilẽ eſſe,ad vitam autem minimè neceſſarium. Guſtus igitur inſtrumẽtum ſiue organũ lingua ipſa eſt. Quæ eiſdẽ oblectatur cibis, quos ventriculo gratos cognoſcit: ventriculo autem inuiſos,lõgiſſimè abigit atq; propellit:quum nimirum tunica illa qua veſtitur lingua,etiam ventriculo ſit cõmunis.Fit tamen plerunq;, vt aliqua deleteria medicamenta,quæ funditus corpus noſtrum euertunt, admittat, cæterum non ex induſtria,ſed ob impoſturam quãdam & deceptionem, vtputa ſi talia medicamenta quæ viribus & ſubſtantia naturæ ſunt inimica,ſaccaro aut melle ſint illita:quorum ingreſſui lingua minime reluctatur:inſtar

regii ianitoris, qui plerunq; familiares ac necessarios regiæ maiestatis existimans, sicarios & coniuratores, deniq; totius imperii luem & pestem popülatricem ad ingressum solet admittere. Linguam igitur sæpissime hallucinari cótingit. Eam autem in duas partes esse diuisam, nemini obscurum existimo, vt si vna pars vel hebetudine, vel paralysi, vel inflammatione laboret, nó cótinuo & reliqua quæ e regione est, consortii lege afficiatur. Sub lingua frenulum quoddã est appensum, quod si alicui forte fortuna plus q̃ rationi cóueniat laxetur, vt in mulieribus quauis turture loquacioribus videre licet, non est quod silétium expectes. Si vero arctum strictumq; creetur, adeo vt lingua vix dimoueri queat, homo tali frenulo præditus, minime erit verbosus. Est tamen summopere cósiderandũ, linguæ tantũ atq; pudendis frenulũ indidisse naturã. Nam in his potissimũ organis voluit homines esse modestos. Iã vero in ipsi⁹ linguæ radice, ad extremũ palatum, carunculæ quædã innascũtur, quæ a Romanis quidẽ tósillæ, a græcis autẽ παρίσθμια appellitari solẽt, licet a barbaris atq; imperitis amygdalæ vocitẽt. Inseruiunt enim & ipsæ, maxime volũtatis imperio, ad saliuã quæ ex ipso cerebro per colatoriũ indies destillat, ne ad pulmones per asperã delabatur arteriã, cópescendã detinẽdãq;; quippe quæ maxime spógiosæ atq; porosæ sint. Me-

diã inter has regionẽ obtinet columella,q̃ ab aliis vua ob similitudinẽ appellat. Hanc enim, tanq̃ vocis modulatricẽ,natura machinata est. Siquidẽ cũ ipsius vocis materia nihil aliud sit q̃ spiritus,qui si rudi modo libereq; expiret, vocẽ nó valet cóficere,(bruta enim omnia nó aliter q̃ homo expirãt) merito vni animaliũ homini,ad cócinnãdã vocẽ, columella indita est, vt spiritibus qui expirãtur occurrẽs, eos vario modo disponat,ac demũ vocẽ ipsam cópingat. Columella igitur si præcidatur, protin⁹ homo mut⁹ euadet. Solet hæc pars inter omneis, multis de causis periclitari, & eo maxime, q̀ variis cerebri destillationib⁹ sit subiecta,ac in eã potissimũ,aer quẽ inspiramus,qualẽcunq; qualitatẽ obtineat,primũ impetũ faciat. Quare circũspecte admodũ Alexander ille Aphrodiseus hanc particulã prius spiritũ tẽperare,ne omnino crudus ad pulmones irrũpat, asseuerauit. Etenim hæc omnia q̃ diximus,palato veluti cælo quodã tegũtur:quod quidẽ magnum vsum ciborũ præstat præparationi. Extima oris cóstructio duobus labris cópletur,quæ quidẽ quũ ad vocẽ ipsam formandã,eliciẽdamq;,tum vel maxime ad tutelam dentium, cohibitionemque ciborum, ne præ nimia humiditate labantur excidantve,necessario fabrefecit natura. Cæterum labra vestiuntur, interna ventriculi tunica,

atq; id est in causa, vt dum vẽtriculus nausea laborat, labra impense tremula vomitum præsagire videantur. Cibus igitur qui ad corporis nutritionẽ accedit, in primis à duobus labris excipitur: quæ tandem mutua quadam conniuẽtia claudũtur, ne videlicet quod assumptum est, ad exteriora resiliat. Postea verò, dum esculenta ipsa confecta, atq; in læuorem quẽdam redacta fuerint, pro varia vtiq; dentium propagine, sub ambitu ipsius palati circumuoluuntur: cui circumuolutioni lingua cõmodissima est. Quòd si ob ciborum ariditatẽ asperitatẽve, aliqua requiratur humiditas, eam tonsillæ quàm citissimè suppeditabunt, vt quæ in se, veluti bibulæ quædam, saliuæ plurimum habeãt imbibitum. Si verò in cibo ipso aliquid fumosum atq; fuliginosum existat, quod vẽtriculi operationibus sua mordacitate sit offuturũ, quod præsto adest medio palato colatorium foramen, id tãquam caminus quidam excipiet: vt cumprimũ ad regionem cerebri huiuscemodi vapor peruolitarit (frigida enim est) protinus cõgelascat, ac per nares suo pondere delabatur. Verũtamen esculentis ipsis rudem quandam (vt diximus) in ore præparationẽ indeptis, ad ventriculũ per œsophagum recta protenditur via. Hic siquidem immediate excipit linguæ radicem. Quo fit vt sua villorum longitudine, quos interna eius tu-

nica habet porrectos, veluti erectis manibus, cibos in ore confectos, ad se trahat atq; alliciat, transuersis autem filamentis auidissimè eos deglutiat atq; detrudat. Nihilominus gulã ipsam ad ingerendos cibos minimè necessariam esse, Aristoteles tertio de partibus animalium, capite etiam tertio, meritò pronũciasse videtur. Potuisset enim (vt inquit) vẽtriculus continuo & immediate ori subiũgi. Verũ quia aspera arteria ad trahendam animam fuit necessaria, quasi eadem opera, gulam tametsi non necessariam, vtilem tamen, nobis molita est natura. Hoc organum à Galeno, dum propriam vniuscuiusq; vocabuli vim rimatur, ςόμαχος, dum cõmunem atq; vulgarem, ὀισοφάγος vocitari consueuit. Cõstat enim ex neruo, vena, arteria, duplicíq; mẽbrana: quæ quidẽ omnia carni inserta, quẽdam musculum videntur cõficere. Cui soli, penuriæ sensus atq; indigentiæ meritò inditus est à natura, & potissimum eius infernæ portioni, quæ cum ventriculo vnà committitur, quam Galenus os vẽtriculi appellitare cõsueuit: licet eam aliquando totius vocabulo cõprehendat, vt libro quinto de locis affectis, capite primo, atq; etiam quinto, vbi ita scribit. Igitur exacte animaduertere oportet, vt discernãtur affectus qui ipsius occasione per consensum eueniunt, ab iis qui huiusmodi particulis quarũ actionibus no-

cere consueuit os ventriculi (quod vt veteres omnes cor appellabant, ita nostra tempestate vocatur stomachus) primario accidere censentur. Veteres enim hanc particulam cor nominabant, ab accidentibus quæ cordis doloribus (καρδιαλγίας græci nominant) similia inducit, voculam deducentes. Nimirum quum (vt ipse Galenus testatur) non modo syncopen, verum etiam conuulsiones, sopores, morbos comitiales, melancholias, suffusiones, denique vertigines, & alia id genus sæuissima inferre soleat accidentia. Porro gula, siue œsophagus, vtcunque appellare libuerit, quam ciborum quasi vehiculum esse diximus, lateri subiacentis ventriculi non immerito fuit inserta: ne videlicet cibus semel detrusus, capitis inclinatione ad os iterum regurgitaret. Inter ventriculum & ipsam gulam, quod ad substantiam quidem spectat, nempe musculorum & tunicarum (taceo enim figuram eorum, quæ omnino diuersa est) nulla prorsus reperitur dissimilitudo, imo potius (vt Galenus libro quarto de vsu partium fatetur) stomachus ventriculi pars est superior: quandoquidem eius interna tunica, quæ videlicet membranosior est, villos rectos desuper inferne allatos, externa vero quæ carnosior, transuersa filamenta, græci ἐγκαρσίας ἶνας appellant, vt ventriculus ipse, sortitur. Cæterum ex orificiis ventriculi, alterum quidem, quem græci

πυλωρὸν hoc eſt ianitorem appellant, in fundo non eſt appoſitum, ſed paulo altius, vt quæ nõdum abſolutiſſimam ſunt nacta coctionẽ, prius quàm eam aſſequantur, ad aluũ minime delabantur. Eſt etiam & hoc oſtiolum longe anguſtius ſtrictiuſq; oſtiolo ſuperiori, habita nimirũ ratione proportioneq; eorum quæ per vtrũq; colantur. Primo igitur ventriculus per ſtomachum trahit, villis (vt diximus) in longitudinẽ exporrectis. Secũdo vero, tractum retinet, amplexaturq;, alia differentia villorum, qui obliquorum nomen ſortiuntur. Retinet autẽ, quouſq; ſuũ munus abſoluat: quod dũ expleuerit, & ea vi quam ἀλλοιωτικὴν, hoc eſt alteratricem græci nominant, in benignum quendã cremorem cibos mutauerit, cõtinere non poteſt, quin inſtar coci parum fidelis, quod benignius ſubtiliuſq; in ea quã elaborauit ſubſtãtia ſuperat tollitur, auidiſſime populetur. Nutritur enim partim chilo, partim ſanguine ab hepate remunerationis gratia delato. Poſtq̃ vero obliq villi vna cũ muſculo inferioris oſtioli (pylorõ eñ eũ appellauimus) in retinẽdo impẽſe ſtrenuos ſeſe præſtiterint, tranſuerſi acerrime contrahuntur, atq; humorem illum, χυλὸν a græcis vocatum, vltro ad inteſtina propellunt, vt quæ minime polleant attractrice potẽtia. Porrò inter ſeptũ trãſuerſum & inteſtina, liene atq; hepatis

fibris tanquã manibus cõprehẽsus, ipse ventriculꝰ circũuallatur. Quãobrẽ, ad citãdã appetẽtiã, atræ bilis aliquã portionẽ, quæ illi vsui non sit, consortii lege fit vt à liene recipiat. Ita enim comparatũ est à natura huiuscemodi superfluitati, quam Græci χολὴν μελαίνην appellant, vt omnes vẽtriculi actiones, quæ in amplexu quodam consistunt, sua aciditate colligat atq; corroboret. Frigida enim acidaq; sua natura quũ sit, manifeste ventrem cõstringit, atq; ita cogit, vt tandem in sese cõcidens, vsq; adeo amplexetur cibos, vt nihil quod adamussim coctũ non sit, labatur ad intestina. Est itaq; amicum & perquam vtile ventriculi functionibus hoc excrementum: sicuti alterum, quæ flaua dicitur bilis, inimicũ, & hostis perniciosissimus. Hallucinatus igitur est Alexander ille Benedictus, dum è cysti fellis, porum delatorem bilis, in imã ventriculi partem semper deriuari intellexit. Nam quis, deum immortalem, ea mordacitate pallidam bilem ignorat, vt ne excremẽta quidẽ feculentissima, permittat aliqua ex parte trãquilla? tantum abest, vt ventriculi humores, prius quàm desideratam coctionem adipiscantur, intempestiue admodum nõ propellat. Quãobrẽ, consultius longe mihi visum est dicere, illis potissimum qui præclara fruuntur corporis habitudine, nullũ bilis meatum ad ventriculũ rele-

gari: tametsi nonnullis quibus infœlix obtigit temperatura, quē meatum delatorem bilis ieiuno intestino natura inserere debuisset, hallucinatione quadam in ventriculum insinuarit. Quare qui huiusmodi cōstitutionem sortiuntur, tametsi sua natura biliosi non sint, tamē indies meracissimā euomunt bilē, atq; adeo praue suis funguntur functionibus, vt vitiosissime concoquāt, albicantia deiiciant, acerrimis capitis doloribus (si qui alii) frequentissime corripiantur. Sed quod ne minimus flauæ bilis meatus, quibus iam diximus, in vētriculum inseratur, id experientia comprobatum est, & clarissime libro quinto de vsu partium, euidētissimeq; Galenus demonstrat. Hæc siquidem eius sunt verba. Cur autem non ad vētrem implantauit eius pori aliquam partē, cum nō paucas & ipse generet superfluitates, hinc & magis (vt puto) miraberis eius prouidentiā. Postea inquit. Qua enim ratione cholera incidēs primis intestinis, iritat mordens, & prohibet in eis manere cibū, eadem & vētrem, vt qui exactiori sensu sit præditus q̄ ieiunum, cogeret vtiq; pellere cibum deorsum, ante q̄ probe concoqueretur. Postea enim ita subiungit, Morsus enim venter ab acredine humoris, velut indignatur, fertq; grauiter, & stimulatur ab humore, cogiturq; citā facere excretionem eorum quæ continet. Sed

forsan obiicies, Vnde tot biliosæ vomitiones fere omnibus oboriuntur, si in ventriculũ nullus implantetur porus? Pulchrè tu quidem, sed paulisper animum intẽdas oportet. Etenim in intestinum ieiunũ, quod proximè collocatur ventri, bilis flauæ non exiguus meatus protenditur: atq; inde est, quòd pars illa in quam inseritur, semper conspiciatur inanis. quæ cum interdum ob acrimoniam humoris acerrimè irritari soleat, à se illum abigit, atq; propellit. At verò, bilis flaua sua natura leuis agilisque quum sit, sæpenumero ad superiora peruolitat, vẽtriculiq; operationes euertit funditus, labefactat, atq; deturbat, nisi protinus vomitione reddatur. Fateor tamẽ (vt dixi) quin & Galen⁹ libro secundo temperamentorũ non inficiatur, nonnullis, quanuis paucissimis, qui vitiosum possident corporis habitũ, in fundum ventriculi adnasci porum, bilis videlicet perlatorem: interdum quidẽ magnum, interdũ autem exiguum. sed ii quo pacto sese in functionibus gerãt, ipse apud eundẽ Galenum perspexeris. Nunq̃ non nauseabundi sunt, semper vertigine suffusionibusq; tentantur. Deniq; (vt omnia cõgeramus in vnũ) à frigido non tam vẽtriculus læditur, q̃ à calido. Ab illo nanq; eius vires ad interiora trahuntur, colligũturq;, ab hoc autẽ dissoluũtur, ac mirũ in modũ laxantur. Fertur enim de Aesopo, vt suã palam corã domino heroq; suo, de ficubus nempe comestis, ostenderet innocẽ-

tiã,& ipsum potasse,& aliis etiã famulis potãdã calidam tradidisse:quo facto, vt quisq; ingesserat, ficus omneis vomitu famuli reddiderunt. Quam ob rẽ Aesopus quidẽ in pristinã fidẽ est restitutus,illi verò egregie admodũ vapularũt. quòd sane nõ effecisset Aesopus, si frigidã potã dã dedisset. Porro ventriculus reliqs omnibus mẽbris alimẽtũ tribuere elargiriq; videt, adeo vt tam ignobilia q̃ nobilia vniuersa mẽbra, ex hoc vnico manifeste pendere videantur. Cuius actio si contaminetur, reliquæ omnes actiones plurimũ labefactant. Inter fabulosa etiã a Tito Liuio relatũ est, õnes corporis partes, vẽtriculo quondã parasse insidias, in eũq; vnanimiter cõiurasse. Quæ res quũ peruenit ad ipsum vẽtriculũ,acerrime fuit indignat⁹. Nec iniuria sane, ꝙ in se tantũ patrẽfamilias, a quo videlicet totius corporis pẽderet vita, tãta seditio, tãq; inuidiosa oborirẽt. Cæterũ non impune suã iniecrũt cõiurationẽ, quæ tãdẽ in omniũ partiũ calamitatẽ fuit cõuersa. Nã vbi vẽtriculus partibus seditiosis pabulũ interdixit,reliquũ fuit, vt tabe atq; marcore q̃ ocyssime consumerentur. Porro in totius corporis regione media vẽtriculus locatus quũ sit,plurimas atq; varias cũ reliquis mẽbris colligãtias sortitur. Siquidẽ neruosis quibusdã mẽbranulis,septo trãsuerso alligatur. Ast cerebro(quod quidẽ neruorum fons est & origo)plurimis neruis cõmittitur. Cordi autem arteriis, hepati deniq; venis annectitur

Atq; id perfacile ostendunt varia ipsarum partium pathemata. Nam si earum quæ cerebrum integunt membranarum, aliqua solutione laboret, protinus consortii lege, vēter acerrime condolescit, atq; in vomitū quendam præcipitem, subuersionemq; cōfestim arripitur. Iam rursus, si vētriculum inexpugnabilis inuadat vomendi cupiditas, quot caligines, quot suffusiones, quot vertigines cerebro obuersabūtur? Inordinatus etiam arteriarum motus, pulsu deprehēdetur, nunc paruus, nunc magnus, nunc rarus, nunc frequens, ac plus q̄ rationi cōueniat citatus: adeo vt interdum hominem febricitare putemus. Est quū ob improbam vomitionē atque immoderatā, ob quod diximus vētriculi hepatisq; consortium, postremo sanguinem purum euomant, quòd per easdem venas per quas chilum ad hepar transmittit (non enim hic mētio fit de meseraicis quæ ad intestina descēdunt, sed de nōnullis quæ in ventriculū inseruntur) ventriculus sanguinem meracissimum trahat. Verū quòd huiuscemodi venulæ necessariæ sint, nunc ostendam. Etenim venter ipse, postquam suis callis denticulatis cibum adamussim cōfecit, sui officii non immemor, prius quidem cremore magis benigno fouetur recreaturq;: postea vero reliquum ad intestina tanquam molestum onus depellit, vt inde per venas illas,

quæ messenterio intextæ sunt, ad hepar sursum versus feratur. Cæterũ quoniã via illa admodũ prolixa, tortuosaq́; est, ne actio videlicet ipsius iocinoris longa expectatione frustretur, priusquam confectã illã substãtiam deorsum pellat, seligit quod subtilius est, atque id per venulas quas dixi breuiores, quæ aliarum veluti nũciæ, ipsi ventriculo atq; hepati adnascũtur, ad simas hepatis parteis relegat. reliqua verò quæ per venulas mitti nõ licet, inferiori valuula reserata, in intestina quæ vẽtriculo contigua sunt, protinus delabũtur. ❡ Intestina autẽ in vniuersum, vt simplici sermone omnia complectar, sex solum in dissectionibus conspiciuntur. Quæ tametsi continua sint, tamen figuræ atq; substantiæ ratione, facile distinguũtur. Etenim à Galeno membra redditionis vocantur. Habent autem & ipsa facultatem coctricẽ non obscuram: qua si quid à vẽtriculo prætermissum sit, nondum integre elaborationem expertum, id adamussim cõficiant. Destituta tamẽ sunt prorsus virtute tractrice, nimirum vnica trãsuersorum villorum differentia donata. Nõ sunt præterea in homine ipsa intestina, vt in Lupis ceruariis, atq; etiam in Mergis, in longitudinem rectam protensa: ne videlicet quæ ingerũtur, confestim diffluant atq; labantur: quod sane negotiis forensibus nõ exiguo esset impedimẽto. Duplex

etiam, vti ventriculus, inteſtina alimẽtum ſuſcipiũt. Nutriuntur enim cremore ſimul & ſanguine. cremore quidẽ priuſquã elaborati ſucci anadoſis fiat ac diſtributio, ſanguine vero, per quas venas chilus ad hepar mittit, & per alias etiam quæ ſolum ſanguinis delatrices, in inteſtina diſſeminantur. Primum igitur inteſtinũ, quod ex latere ipſius ventriculi oriri conſtat, a Galeno ἔκφυσις hoc eſt exortus appellitari ſolet, a iunioribus autem, ob longitudinem, duodecim videlicet digitorũ, duodeni nomen accepit. Hoc inteſtinum nullis ſpiris aut flexibus, quos græci ἕλικας vocant, eſt implicatum. Idq; ita factũ eſt a natura, ne ſi tortuoſis ſpiris inuolueretur, ventriculi & ſepti tranſuerſi operationibus eſſet aliquo impedimento. Huic inteſtino, ieiunum quod Galenus quidem νῆστιν, latini autẽ interdum hiram appellãt, protinus ac immediate cõnectitur, quod ſanè a perpetua inanitione id nominis ſibi deſumpſit. Nihil enim eorũ quæ ex ventriculo delabuntur, retinet, duplici nimirum ratione: & quòd maxima venularũ colluuies in id ipſum ab hepate inteſtinũ deſcendat, quæ quicquid in eo ſucculẽtum eſt, protinus rapit ac populatur: & quòd exuberãtiſſimam, feruentiſſimamq; bilis copiam ab hepate per magnum porum excipiat, quæ ſua incredibili mordacitate tunicas ipſas pungit, ir-

ritatque ad subitam excretionem. Acrius enim agit ipse biliosus humor, quum purus recenterque excretus confluit ab hepate, nec est fæculentus, craßisq; superfluitatibus contaminatus. Fit itaq; vt ieiuni intestini inanitio, nullius rei gratia sit facta, sequatur tamen ea quæ necessario facta sunt, necessarioq; talem effectum producunt. Cæterum quod flaua bilis, ad excernenda alui excrementa, quæ sæpißime in finibus ipsis impacta, vias redditionis impediunt, humanoq; corpori inexpugnabilem inferunt calamitatem, maximum vsum præstet, id & experientia ipsa nos docet, & qui rationem habet mediocriter exercitatã, nõ eget prolixa demõstratione. Flaua igitur bilis quũ primũ in hoc intestinum descendit, ne momentulo quidem sinit chilum in eo delitescere, sed eum protinus ad inferiora detrudit. At verò, cũ ieiuno, ileon iungitur intestinum. Quod vt gracillimum & plurimis gyris circumuolutum apparet, ita etiam innumeris eisdemque sæuissimis paßionibus est obnoxium. Siquidem iliacus qui dicitur morbus, ab hoc intestino cognomen accepit, impactis videlicet fæculentis humoribus, qui non facile a quouis etiam mordacißimo humore terguntur, in ipsius intestini cellulis atque finibus. Fit plerunque flatulenta aliqua exhalatione, ilei intestini

tunicas distendente, vt iliaco morbo homines corripiantur, adeóq; crucientur, vt stercus per os reddentes, miserrima tandem morte moriãtur. Verumenimuerò, ileo cuius situm & naturam iam diximus, cæcum siue monoculũ subiacet intestinum. Quod sane inter omnia, citra controuersiam apparet feculentissimum. Cæcum enim ideo dicitur, quòd vnicũ orificium per quod trahat, atq; etiam expellat, solũ videatur habere: quum tamen perexigua duo, nec è regione, sed iuxta se posita, tale intestinum sortiatur. Multi nanq; putarunt vnicũ illi esse orificium, falsi nimirum ipsius intestini figura. Pẽdet enim veluti vẽter quidam repletus: in cuius fundo nullum est orificium. Verum qui naturæ industriam operaq; accurate noscere cupit, oportet vt sordidorum etiam membrorum se dissectorẽ exhibeat, eorumq; situm, figurã, numerum, ac deniq; consistentiam, contempletur diligẽtissime. Etenim ego, dum Lutetiæ corporis humani anatome celebraretur, omnesq; tũ artis medicæ commilitones, tum etiam tonsores ipsi quibus dissecãdi munus erat cõmissum, intestinorum fœtorẽ procul a cadauere auersarentur, ac relinquerent vt in confesso, cæcũ intestinum, cui ne oculos quidẽ intenderant, vnico tantum osculo præditum esse, ego inquã apprehenso scalpello cæcum intestinum resecui,

palamque duo oscula eodem ordine collocata, paxillo omnibus demonstrau i:vnum quidem, per quod trahebat, alterum vero per quod pellebat. Legerã enim apud Mundinum, non tam indoctum quàm barbarũ, ita rẽ sese habere, vt oculis expertus sum. Cæterũ superioribus diebus me caniculã quandam dissecuisse, cui cæcũ intestinum orificio vnico erat contentũ, non eo inficias. Multæ præterea venulæ in id intestinum disseminantur, & potissimũ in fundum eius. Ex quo, propter diuturnã ciborum in eo morã, quicquid halituosæ in eo reperiunt substantiæ, per anastomoseis quibus est refertũ, sugunt atq; depascunt. Cum hoc autem copulatur colon, quod vt ad aluum propius accedit, ita cellularum multitudine atq; etiam crassitie prædicta superat intestina. Voluitur hoc intestinum circa sinistri renis regionem. atq; id sane in causa est, vt quamplurimi medicorũ, dolorem nephriticum colicum esse putent, sicuti etiam econtra, quum vterq; nimirũ dolor eãdem partem discruciare videatur. At differentia horum morborum, latissime a Galeno exposita est primo & sexto affectorum locorũ. Siquidem (vt Galenus ipse pariter & experientia nos docuit) in colicis vocatis affectibus, sæpenumero veluti circuire videt̃ dolor, latissimeq; vagari: modo hanc, modo illam partẽ infestãs.

Nephritici vero dolores, eodem loco constantes, misere suam sedem diuexant. Quod si nonnihil ab aluo in colicis affectibus excernatur, id flatulentum quodammodo est, & non raro aquæ supernatare consueuit: similẽ habens bubulo stercori consistẽtiam. Sed de his hactenus. latius enim patebunt, dum ad locorum affectorum notiones peruẽtum sit. Porrigitur autem hoc intestinum, ad dexteram vsq; partem ventriculi, vt inde facile ex hepate, quod proxime ventri locatur, aliquam bilis portionem, ad fæces præcipitãdas excipiat. Multæ præterea venæ in hoc intestinum descendunt, quæ non parum lacteæ substantiæ ad cauas hepatis parteis reportant. Omniũ vero postremo, crassum intestinum, quod rectum & aluus dicitur, non iniuria venit collocandum. Quod vt excremẽtorũ officina atq; promptuariũ est, ita omniũ intestinorum est longe fæculentissimum. Nõ insinuatur hoc intestinum, perinde vt alia, gyris spirisq; circũuolutum, sed sursum versus ad ilia oblique porrigitur: extenditurq; ad dextrũ renem. Postea vero ad ventriculum aliqua ex parte declinat. Si enim turbulenta quadam reuolutione implicaretur, excrementa illa quæ ad motum maxime pertinacia, minimeq; obsequentia sunt, haud facile exploderentur. Ne minimum quidem bilis proprio meatu, in hoc

intestinum relegauit natura, rata bilem quæ in superna confluit intestina, vltimo huic intestino etiam vsui futuram, superfluitatesque in eo coaceruatas, facile ab hypogastrii musculis expulsum iri. Porrò per hoc intestinum, clysteribus ad hepar suggestis, corpus cõtingit nutriri, quum potissimum ventris actiones iamiam ad extremum periclitantur. Extrema huius intestini pars a græcis ἕδρα, a latinis anus siue etiam sedes nuncupari consueuit. Est enim musculus quidam transuersus, qui intempestiuam excretionem excrementorum mirum in modum cohercet, vt cui validissima retinendi facultas indita sit a natura. At vero, quandoquidem (vt paulo ante iam diximus) non solum a ventriculo elaborata continent intestina, sed etiam eadem alterant atque immutant, merito illis omentum, quod ἐπίπλοον a Galeno vocatur, tanquam puluinar & substerniculum superuehitur. Cuius adiposa pinguisque substantia, multis arteriis & venis intuẽti apparet cõtexta. Pertingit enim mediũ vẽtriculũ, ala altera superiori: inferiori vero, fere vniuersa integit intestina: q̃ suo calore halituoso recreat atq; fouet. Barbari hãc mẽbranã Zirbũ adipinũ cognominatiõe se digna, appellare nõ erubescũt. nos vero, omẽtũ siue epiploõ cũ Galeno eã cognominemus, vt etiã Arist. lib.

primo de historia animalium, capite. 16. eã appellat. cuius verba habent in hunc modum, τὸ δὲ ἐπίπλοον ἀπὸ μέσου τῆς κοιλίας ἤρτηται. omẽtũ, inquit, medio a ventre dependet. Iuuat itaq; maxime & concoctionem, & digestionem, hoc est distributionem, hæc membrana. Fatetur tamen Galenus, nonnullos quibus aliqua huius membranæ pars erat abscissa, in posterum superuixisse: verum functionum quas naturales medici vocant, infœlicissime fuisse compotes. Huic cõtigua est alia membrana, quæ a medicis quidem περιτόναιον, ab Arabe autẽ Anicẽna, symphac appellari cõsueuit. Ad multas vtilitates hanc particulam fabrefecit natura. Primo enim, vt sit loco operimenti omnibus quæ diaphragmati subiiciuntur. Peruenit nanq; ab ossibus pubis, ad septum transuersum vsq;, sua longitudine: latitudine autem vtraq; eius pars, vertebris ipsius spinæ, quas σπονδύλους græci vocarunt, suis finibus alligatur. Secũdo autem vtilis hæc membrana est, ne intestina plurimo nutrimẽto interdum humido, interdum sicco seu flatulento referta, suis finibus elabãtur. Tertio plurimum adiumenti præstat, ad excremẽta, quæ sæpissime reluctantur, expellenda & exterminanda. Sed de huius particulæ vsu lege Galenum libro quarto de vsu partium, vbi fusissime isthæc pertractauit omnia. Inter

hanc tunicam quæ neruosa atq; admodum dura est, & illam quã epiploon appellauimus, quẽ Athenienses quidem ὑδρωπα, Romani vero aquam subter cutim appellant, creberrime gignitur morbus, licet non raro inter omentum & intestina. Est etiam quum inter hypogastriũ de quo breui sumus dicturi, & peritonæum, huiuscemodi morbus generetur. Peritonæo autẽ hypogastrium, quod abdomen a latinis, a barbaris mirrhach dicitur, musculis, venis, neruis, arteriis membranisq; contextum, tanquã murus clypeusq; ipsius ventris, extrinsecus vndiq; circumfertur. Præcipua enim eius pars, octo musculi sunt, quibus attrahere, retinere, cõcoquere, atq; etiam expellere, & pleraq; alia quæ naturales functiones absoluũt, indita sunt a natura. Nec hos musculos similes siue vniformes ea est molita (sic enim tot tamq; præclaris actionibus fraudaretur abdomen) sed duos potissimum inter omneis, suis staminibus atq; villis sursum deorsumve a malo punico ad pubẽ vsq; exporrectis, ordine quodã recto, maximeq; ad trahendum idoneo, solertissime fabrefecit. Quorũ vterq; nequaquã sua substantia aut quantitate cõtinuus est, sed innumera ligamẽtorum congerie cõiunctus & copulatus. Quã musculorum compositionem non improuide machinata est natura, ne vnius partis affectus

atq; calamitas, confestim vicinis partibus, consortii lege communicetur, sed membranulis quasi mari quodam repressa, suis finibus, terminis atq; limitibus contineatur. Appello autem malum punicum, (ne in ambiguo nobis oriatur sermo) cartilaginem illam ensiformem, in quam tendunt costæ mendosæ. a græcis enim ῥῶα dicit͂ siue ῥοία, a Galeno autẽ cartilago ξιφοειδὴς. Præter hos musculos rectos, duo sunt transuersi musculi, quos barbari vocant latitudinales. Nec sunt ita prolixi, vt quos iam exaggerauimus, recti, sed quum primum e medio dorso producti, rectos attingũt musculos, in neruosa filamenta degenerant: per quæ vtiq; rectis alligantur atque vinciuntur. Alter igitur eorum ex sinistra dorsi parte, alter vero ex dextra, consequenter trahit originem. His potissimum musculis, expellendi munus & ministerium, nec iniuria, commissum est a natura, vt si forte fæces ipsæ ac sedimenta plus quàm par sit in aluo cunctentur, opitulante septo transuerso, quod græci διαφράγμα atque etiam φρένας appellant, ab ipsis subito depellantur. Nec enim citra diaphragmatis ministerium, excrementitiam illam fuliginem potius ad inferiora quàm superiora, transuersi musculi propellere essent potentes. Iccirco inter reliqua quæ functioni vitali hoc septum in-

Octo musculi iam descripti, dura quadã tegun tur membrana, quæ eos ab intempestiuo prola psu protegit atq; defendit. Super hanc, adeps exuberantissimus, qui a concreto sanguine suã duxit originem, quamlatissime sese expandit. Cui sane, crassissima abdominis cutis, quæ ex siccescente carne, quam habet consistentiã sortitur, ad custodiam & operimentum merito superponitur. Habes igitur totius abdominis descriptionem adamussim exaggeratam. Osse caret omnino, quod interdum illi sit cõcidendũ, vtputa quando inedia vexatur: sæpissime vero magna ciborum colluuie, aut conceptione fœtus, vt in prægnantibus, intumescendum. Quibus omnibus, ossa maximo forent impedimen to. Taceo ꝙ nec in ieiuniis quadragesimalibus quibus cœnandum non est, duplicem refectionem in prandio assumere possemus, si costæ aliquot nostrum vẽtriculum circumuallarent. Quin in viri fœminæq; cõgressu, si vterq; venter osseus esset, iam mutuo colliderẽtur, atq; adeo omnes a generando vel quãmaxime abhorrerent, vniuersumq; mortalium genus breuissime deperiret. Liberum igitur hypogastrio attolli quum sit, tãtum abest vt cibis ipsis, si non vltra modũ sumantur, reluctetur, vt etiã eos trahat, retineat, alteret suis musculis, atque expellat si quæ in intestinis exundarint fuligi-

nosa excremẽta. Porro ex intestinis quæ ipsius lacteæ substantiæ veluti magna nauigia sunt, q̃ plurimæ venulæ meseraicæ, tanquã scaphæ seu nauiculæ quædam, puriorem succum arripiũt, hepatiq; transmittunt, eorũ instar, qui cum primum mari traiecto, procerosis nauigiis in Rotomagum cũ mercibus aduentarunt, Lutetiam contendentes, non nauigiis, sed nauiculis siue scaphis insidentes, flumen Sequanam discurrerunt. Nauigia siquidẽ, intestina ipsa merito appellanda sunt, quòd per vniuersam illam ventris regionem, tanq̃ per mare quoddam Oceanum, chilum excrementaq; vehant omnia. Nauiculas autẽ voco, quæ in intestina dissemināt venulas meseraicas. Verum quid Sequanæ nomen accipiet? mẽbranula illa quæ dorso alligatur, messenteriũq; dicit̃. Porro vectores, cõmuni nomine ipsos humores, quorum gratia hæc omnia sũt fabricata, appellare nõ erit absurdũ. At quũ nulla nauis citra gubernatorẽ siue nauclerũ, exposita mille periculis atq; naufragiis nõ sit, qs obsecro erit iste nauclerus, aut qui habeat clauũ κυβερνήτης? Sit per Apollinem ipsa natura, quæ omnia pro libito moderet̃ atq; disponat. Pulchrè tu qdẽ, verũ quũ absq; clauo nauclerus suũ exequi munus nõ valeat, quis claui funget̃ munere? quatuor illæ primæ omniũ rerũ qualitates: caliditas videlicet, frigiditas, hu

miditas,atq; siccitas. An nó quẽadmodũ in nauibus gubernãdis,si clauus plusq̃ par sit ad alterã declinet partẽ,cursus nauis euertit,ita etiam in nostro corpore humano,si aliqua qualitatũ im pẽdio reddat intẽsior,totũ corpus misere labefactat? Venæ igit meseraicæ,quas paruis nauiculis assimilauimus,qđ subtili⁹ benigniusq; vagat per intestina,nec est acre nec póderosum,ex eis per Anastomoses ac reseramina excipiũt. Dissem inãtur enĩ in itestina, nó aliter q̃ radices plãtarũ ex terra pabulũ & alimẽtũ sugẽtes. Siquidẽ vẽter & itestina, homini sicut cæteris animalibus,vicẽ terræ ministrãt. At verò,quũ ad hepatis sublimẽ regionẽ, venæ meseraicæ perueniũt,priusq̃ substãtiã eius pertingãt, tãta multitudo venarũ,in vnã eãdẽq; capacissimã venam degenerat,quã similitudine ducti græci,τὰς πυλὰς hoc est portas appellauere. Atq; id pulchre factũ est à natura,ne tot videlicet venulæ,tanq̃ cribrũ aliqđ substãtiã hepatis pforarẽt. Cæterũ quæ in hãc vnã cóspirãt venæ,qđ in mẽbranula illa quã græci μεσεντερίου appellãt,sint cótextæ,ideo meseraicæ dicũt. Messenteriũ autẽ,adenosa mẽbrana est,vt q̃ tot venarũ iter firmamẽtũq; sit futura. Dorso pterea ac septo trãsuerso durissimis ligamẽtis cohæret,ne intestinorũ pódus,q̃ ex hac pẽdẽt mẽbrana, eã a sua sede reuellat. Vena igit illa,q̃ ob sititudinẽ portas appellitauim⁹,in simas hepatis partes se insinuat,

vbi abſolutiſſima fit ſanguificatio, quod refertæ eæ partes ſint plurimis arteriis & venis, quæ attrahendi, retinendi, alterandi atq; expellēdi ingentem poſſidēt facultatem. Hepatis autem ſubſtantia, craſſa admodū eſt, quippe quæ craſſiſſimo nutriatur ſanguine. Rariſſime in quinq; lobos partitur: ſæpius autem in quatuor, ſæpiſſime vero in tres, patitur diſſolutionē. Vidimus tamen nos, cui iecur in vnam & item alteram tātum bifurcabatur fibram. Huic potiſſimum viſceri, cōcupiſcibilem animæ partē, vnà cū voluptate & dolore, manifeſte indidit Plato. nā ſi bene memini, hæc eſt eius vniuerſa ſentētia. μετέχει γε μὴν τοῦτο ὃ νῦν λέγομεν, τοῦ τρίτου ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρῦσθαι λόγος, ᾧ δόξης μὲν λογισμοῦ τε καὶ νοῦ, μέτεστι τὸ μηδέν, αἰσθήσεως δὲ, ἡδείας, καὶ ἀλγεινῆς, μετὰ ἐπιθυμιῶν. Latine autem ita ſonant. Cæterum de quo nunc mentio fit, (agebat enim de iecore) tertiā animæ ſpeciem in ſeſe ambit, quæ inter vmbilicū ſeptumq; tranſuerſum merito collocatur, vt cui opinio, mens, ratio, penitus nulla ſit, cum tamen ſenſus voluptatis atq; doloris, ad hæc etiam cupiditatum ſit particeps. Adeſt etiam & hepati, diuinandi quædam facultas, ſi quam eiuſdem Platonis ſententia nobis fidem faciat: ita enim habet in Timæo, ἡ μὲν οὖν τοῦ ἥπατος φύσις, διὰ ταῦτα, τοιαύτη δὲ καὶ ἐν τόπῳ ᾧ λέγομεν πέφυκε, χάριν τῆς μαντικῆς. Hoc

est,natura igitur hepatis,ob ea quæ diximus facta est,talis autem ac tali sede locata,diuinationis gratia.Huic visceri,sanguificationis munus omni ex parte commissum est a natura,quippe quod illas quatuor facultates, attractricem, retentricem,alteratricem & segregatricem robustissimas nanciscatur . Atque id sanè cuiuis vel imperitissimo,ex rubedine eius & consistentia licet colligere.Nam quid obsecro aliud quàm sanguinem exactè concretum,si modo verum fateare,hepatis substantiam pronuncies? nihil aliud per Iouem,etiam si huius rei iudicem arbitrumq;, ipsum gustum constituas. Si enim vnum & item alterum, nempe sanguinem atq; hepar elixum gustaueris, nihil reuera,aut parũ discriminis inter ea perceperis.Nec mirum alicui videatur, si inter reliqua exta iecur crassiori impurioriq; nutriatur sanguine,ob idq; crassissima eius substantia sit,præsertim quum iam dixerimus ipsum omnium humorum esse officinam,atq; veluti culinam quãdam,quæ totius corporis nutrimentum conficit atq; præparat. Et quemadmodum alienũ rationi non est, impuriori sordidiorique vesci esculento cocos,ac breuiter in omnib⁹ sordidiores esse illis quib⁹ ministrant ac famulantur,ita nimirum hepar, quum officio coci fungatur,aliisq; principalioribus famuletur, non potest vsque adeo exun-

dantia excrementa à ſanguine ipſo ſecernere, quin eadem etiam ſimul cum ſanguine bibat. Verum quoniã ſanguis in eo exuberãtiſſimus eſt, ab eo vtiq; quo ſuffunditur, vendicat ſibi ru borem: nõ ſecus quàm ii, qui frumẽta tundere indies in piſtrino cogũtur, ac ſibi farinæ cando rem, quácum ſingulis diebus verſantur, compa rant. Omnia deniq;, qualem humorem prædo- minantẽ, talem etiam colorẽ ſortiuntur. Quã- obrẽ, ſi hepar rubro, lien atro, cerebrũ albicanti colore tingãtur, minime tu miraberis: quãdo- quidẽ pro varia humorũ natura, varios ſibi co- lores acquirũt. Id etiã in laborãtibus morbo re gio, quos græci ićtericos vocãt, dignoſcere nõ erit obſcurũ. Quòd enim pallida bilis ꝑ corp⁹ vniuerſum oberret, pallor quidã inexpugnabi lis vniuerſam occupat corꝑis ſuperficiẽ. Hoc viſcus ad dextrã ſub præcordiis partẽ, multis ve nis & ligamẽtis ſuſpẽditur. Cõpatitur etiã cere bro, vnius eiuſdẽq; ꝑexigui nerui ratione. Nec enim maiori egebat neruo, quã quo poſſet ami cũ ab inimico ſecernere. Extrinſecus eſt gibbo- ſum, cauis ſiue ſimis ventriculum amplexatur. Cuius actiones, multis nominibus iuuat atque corroborat. Alligatur etiã ſpinæ, ſeptoq; tranſ- uerſo. Porro quũ in ſanguificatione, quã græci ἀιμάτωσιν vocant, neceſſariũ ſit benignũ a fæ- culẽto, purũ ab impuro, ſubtile deniq; a craſſo ſecernere, huic neceſſariæ excretioni, natura vo

luit esse prouisum. Nã quemadmodũ mustũ recenter ex vuis pressum, si confestim in dolia infundatur, interna caliditate coquitur atq; feruescit, fæcesq; ad inferna pellũtur, flocibus volitãtibus ad superiora, ita etiam in sanguificatione quæ in hepate fit, quicquid crassum est atq; lutosum, protinus ad lienẽ, vas huic muneri destinatũ, demittit: quicquid verò tãquã spuma videt fluctuabũdũ, ad folliculũ (sic aiunt) fellis, subito relegat. Appẽdet enim iocinori, tãquã lacuna quædã subtilioribus excipiẽdis repurgamentis accõmoda. Vas igit hoc, poro q ad simas hepatis penetrat parteis, flauũ illũ humorẽ secernit: quare merito à tali munere κύστις χολήδοχος appellat: q bilẽ indies excipiat. Hinc bilis, nõnullis qdẽ ad ieiunũ solũ, nõnullis autẽ, quãuis (vt dixi) rarissimis, eisdemq; infœlicissimis, etiã ad fundũ ventriculi amãdat. Frequẽtius tamẽ soli ieiuno demittit: idq; solius ieiuni inanitio, nobis manifeste declarat. Verũ si huiuscemodi porus bilis delator, aliquo modo obturetur, præcludaturque, iam vniuersa bilis, alioqui ad intestina fundẽda, per vniuersum corporis habitũ relegatur, atque errabunda discurrit, causatque morbum illum, qui a græcis quidem icterus, a Romanis vero regius appellitari solet. Firmius autem pori obstructionem intelligemus, si alui excrementa simul alba prodierint. orbata enim eo, qui pallorẽ solet efficere humo-

re bilioſo, albicantia reddũtur alui excrementa. Eſt quum in ipſa eadem veſica fellis, lapis aliquis generatur: qui tandem arcuatum morbũ quadantenus videtur progignere, cuiuſmodi compertũ eſt in nobili quodam hoc anno poſt funus a me diſſecto. Qui quidem (vt eius nomẽ omnibus innoteſcat) D. a Richaruilla multitudini appellabatur. Cuius veſica fellis, nihil aliud quàm duos lapides continebat. Cæterum iſte nobilis minime videbatur ictericus, quod vniuerſa in eo bilis excerneretur per inteſtina. Eodem etiam mẽſe, nobilis quædam herois, a doctiſſimo doctore Tagautio apud Stampas fuit diſſecta, cuius veſica fellis, duobus vel corpulẽtiſſimis inſtar glandium lapidibus occupabatur, quũ ne minimam quidem regii morbi antea medicis ſuſpicionem dediſſet. Porro quantũ bilioſus humor naturæ functionibus ſit neceſſarius, etiam ſi nutritioni non ſit ex vſu, abũde iam demonſtratum exiſtimo. Nec eſt audiẽdus ille magni nominis vir (quem honoris gratia impræſentiarum ſubticeo) dum bilioſa hac ſuperfluitate, aliquam corporis partem nutriri pronũciat. Nã quid obſecro abſurdius? quid dii immortales a philoſophia magis alienum, quã quæ natura a ſanguine tanquã retrimenta, a nutriendoque maxime aliena ſeparat, vt ille multo abſolutius corpori ſit nutriendo, eadem di-

dicere corpori alimento futura? Et tamen audet Galeni dogmata euertere, vir quod ad medicam quidem artem spectat, fæculentissimus. Incusat enim Galenum, quòd reliquos humores à sanguine, excrementa dixerit esse, eisque nutrimenti vocabulum prudenter adeo negauerit. O iactantiam hominis petulantissimam. O audaciam enormē. An non sat habuisti iuuenum mentibus caliginem tenebrasq; simul offundere, tuamq; parum sanam sententiam in medium adducere, nisi etiam summo medicinæ parenti, quòd veritatem planè splendideq; profiteretur, acerrime succenseres? Cæterum vt tuam inauditam ratiocinationē intelligamus, quid obsecro fuit in causa ò præclarissime (mecum enim tibi nunc res est) vt folliculum fellis bile nutriri diceres, vesicam autē nutriri lotio inficiareris? Vtrunq; enim excrementum est, cæterum hoc, illo ad nutritionē benignius. Insuper addidisti sermoni, si sermo dicendus sit, & non delirium, cerebrum quòd frigidū & humidum sit, pituitosissimo sanguine velle nutriri, omnia deniq; suis exacte similibus oblectari. Verum vt paulisper tecum confligter, an si ideo dicis cerebrum sanguine pituitoso nutriri, quod inter parteis pars frigidissima atq; humidissima sit, quod inter ætates senilis ætas maxime frigida & sicca sit, frigidioribus atque sic-

cioribus esse nutriendam, id etiam non dabis? Et si calidiorem partem, quod calidior, calidiori succo nutriri pronuncias, eodem etiam nomine, calidiorem ætatem calidiorem cibum ad nutritionem desiderare quid inficiaberis? Quæ enim ratio inter partem & partem solet adinueniri, eandem inter ætatem ætatemque est reperire. Atqui senilis ætas quod frigidior sit, cibis calidioribus oblectatur: iuuenilis vero, quod calidior, frigidioribus: igitur cerebrum quà frigidior pars est, calidius desiderat nutrimentum. At inquis, si enim solus sanguis membra nutriret, nulla esset temperamentorum dissimilitudo. Os nanque nulla alia ratione carne durius existit, nisi quod melancholico atque tetrico sanguine sit nutritum. Hæc enim tua verba sunt, & reliqua, quorum mentio gignit fastidium. Habesne aliam rationem, quæ tuam imaginationẽ nobis suadeat? hæc enim indigna est, quæ vel puerulum remoretur. Nam cui obsecro non perspicuum est, quam constitutionem particulæ omnes in prima illa totius corporis conformatione acceperũt, eandẽ perpetuo seruare, vel parum admodum immutatã? Cerebrum enim, quoniam ex humidioribus ipsius seminis sanguinisq; mẽstrui partibus fuit compactum, particulis omnibus apparet humidius. Ossa autem, nam ex

duriori cõſtant ſubſtãtia, inter omnes duriora videntur. Poſtea vero, ſingulæ noſtri corporis partes dum aluntur, pro variis temperamentis nutrimẽtum immutant, ſibiq; ſimile reddunt. Cerebrũ itaq;, quum ſua natura frigidũ atque humidũ ſit (intelligo collatione ad reliquas calidiores parteis,nã abſoluto ſermone q̃diu animal viuit,calidũ ſit oportet) ſanguinem etiam puriſſimũ (purior enim relegatur ad ſupernas partes alẽdas,quod videre eſt in ſanguinis e naribus fluxu,atque in pericranei diuortio) quẽ ob languidam nimirum caliditatem non valet conficere, in pituitoſam quandã ſubſtãtiam conuertit, ſuique ſimilem reddit. Sed quid dii boni tãtopere me diſcrucio,quũ vetulis etiã iã in adagiũ abierit,ne calidis calida miniſtrem⁹, aut frigidis frigida:ne videlicet ignem igni,aut niuem niui,adiicere videamur? Ne igitur o vir præclare, dum tuam hæreſim ſeminare ſtudes, eorum dogmata aliqua ex parte ſubmordeas, qui hanc artem quæ Apollinea merito dicitur, tantopere amplificarunt: à quibus,ſi quid integrum ſcripſiſti, id penitus ſuffuratus es. Nutritur igitur cerebrum puriſſimo ſimul & ubertimo ſanguine: imo,quod magis diſſonum tibi videbitur, qui dicis ſimilia ſemper ſimilibus eſſe nutrienda,lien longe puriori ſanguine quã hepar nutritur. Verũ hoc quo modo fieri

poſſit,nunc oſtẽdam.Imagineris primo,aliquẽ qui cribro ſiliginẽ paleaſq; a frumẽto ſeparet, quæ quidẽ recremẽta, alteri examinãda repurgãdaq́; cõmittat. Nec enim potuit primo actu adeo abſolute adeoq́; adamuſſim triticũ ab aliis excremẽtis ſecerni, quin aliquot paleæ, aliquaq; aliena legumina,cũ tritico permiſta remãſerint: nec adeo ſelecte excremẽtũ illud redũdãs inferne potuit demitti,vt aliquot etiã grana puriſſima nõ ſimul cũ eo deſcenderint.Ille igitur cui repurgandi excrementi ex cribro delapſi munus cõmiſſum eſt,ſigillatim digitis grana a ſiligine ſeparet. Erit enim maior labor, cæterũ non pœnitendus.nã puriora colliget grana, q̃ ſi cribro aliquo ventilaſſet.Hepar igitur ſit,qđ analogia quadã cribrũ tenenti reſpondeat:lien vero, alteri cui recrementi iterũ repurgãdi munus cõmiſſum eſt. Non enim poteſt hepar,ſanguinẽ vſq; adeo ab aliis excremẽtis eximere,vt nõ plurima remaneãt in eo admiſta fuliginoſa excrementa.Nec etiam rationi conſentaneum eſt,vt atra bilis cõfluat ad lienẽ vſq; adeo ſecreta, vt aliquid puri ſanguinis cũ ea non delabatur.Lien igitur, quum aliunde ſibi nutrimentum non cõparet,quã ex hoc melãcholico retrimẽto acerrime elaborato, ſuis venis quas habet,benignum a fæculento, purum ab impuro dirimit atque ſeparat, quo nõ infeliciter poſtea

nutritur. Reliquum vero, quod post hāc superest elaborationem, quodque amplius elaborari non potest, vere atra dicitur bilis, quæ ne inutilis quidem naturæ actionibus est. nā ad ipsum ventriculum superne allata, eum constringit atque iritat ad appetentiam. Quod vero ex ea ventriculo vsui non est, vel iam suum munus absoluit, per infernam aluum subducitur. Lienis porro substātia, mollis, rara, fistulosaq; est: nimirum crassum illum humorem, veluti spōgia quædā imbibitura. At verò lienē solū ad expurgādum sanguinem fuisse constructū, vel ex eo maxime colligere licet, quod solis sanguine præditis insit animalibus, exanguibus autē nullis. Ad sinistrā aduersus iecur regionem, nō ex diaphragmate, sed ex vētriculo, tenui ligamēto suspenditur. Atque id est in causa, vt cursoribus magno sit sæpenumero impedimento, quū ob motum corporis, nunc ad dextram partem, nunc ad sinistrā labatur atque vacillet. Folliculus etiā fellis, pari ratione ad expurgandū sanguinem excogitatus est a natura, tametsi nonnullis ex hominibus, iisdēque vita firmissimis (vt refert Plinius) sæpenumero desideretur. Repurgato iam ipso sanguine, qui ex humore illo per meseraicas venas tāq̄ radices, ad simas hepatis partes allato, cōfectus erat, ex regione opposita quæ gibba dicitur, maximus venarū trū-

cus,qui postea in numerosos ramos spargitur, admodum artificiose explantatur. Quãobrem, etiam Aristoteles ipse, vere se hominem esse, & plane hallucinantẽ, ostendit, dum venarũ omnium originem, non iocinori, sed cordi tulit acceptam. Nec est sane venia dignus Alexander ille Benedictus, qui quum se vera methodo exquirere omnia iactiter, tamen sua illa quam ædidit corporis dissectione, omnium visus est ἀμεθοδικώτατος: a quo non aliter quàm à barathris terræq; voraginibus, eos qui sese arti medicæ adstrinxerint, abstinere oportet. Vena igitur caua, quã ipsi iecori adnatã, in totũ corpus sanguinẽ deriuare diximus, ab hepate vtrinque prolapsa, sursum quidẽ per septũ trãsuersum ad cor, atq; inde ad partes superiores alẽdas, attollitur. Deorsum autẽ, in spinam dorsi, super arteriam magnam quæ a sinistro oritur cordis specu, quam firmissime cõtorquetur. Et quemadmodum quæ ad superiores perreptat, superioribus, ita hæc quæ in inferiora descendit, inferioribus pabulum & alimoniam ministrat. Cæterum quum ob quam diximus necessitatẽ, vna cum sanguine ipso, serosa quædam humiditas semper errabunda vagetur, quæ veluti sanguinis vehiculum est, ad eandem iam suo munere functam repurgandam, duos vtrinq; renes, ipsi venæ cauæ solertissime copulauit na-

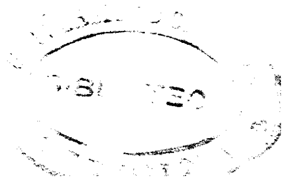
tura. Qui quidem quũ attrahendi potentia, si quæ pars, vel quammaxime existant præditi, sua vterq; vena, quod subtilius in sanguine reperitur, transumit atque repurgat. Cæterum ne aliquod inter trahendum iurgium, inuidiaque ipsis renibus conflaretur, si alter alteri è regione fuisset locatus (raro enim in sententia conueniunt duo eiusdem professionis opifices, si præsertim eorum domus sese mutuo respiciant, quod potissimum in medicis videre licet, inter quos (vt de pharmacopolis atq; tonsoribus taceam) tanta dominatur inuidia, tantus liuor, tantaq; libido, quod maxime dolendum est, quanta non facile inter sutores, aut alterius magis seruilis artis artifices) ne inquam simili digladiarentur inuidia renes, dextro quidem vt nobiliori, ita paulo superior locus fuit designatus, sinistro vero paulo demissior, vt qui dignitate etiam esset inferior. Vidimus tamen Lutetiæ, qui alterum duntaxat renum habebat. Porro venæ quæ ab ipsa caua porriguntur in dictos renes, emulgentes a medicis nominantur: quarum capita siue extremitates, pelliculæ quædam retiformes, in simis renum excipiunt. Illæ enim membranulæ, vt quæ exiguas habeant anastomoseis, sero nempe substantiæ subtili facile quidem cedunt, sanguini autem, vtpote crassæ,

non item. Verumenimuero, quum ille serosus humor, vtriusque renis vētriculum penetrarit, confestim per alium porum, iuxta emulgentem adnatum, in vesicam subiectam destillat. bini siquidē sunt huiuscemodi pori siue meatꝰ, quorum alter quidem dextro, alter vero sinistro reni respōdet. Hos enim meatus, tum græci, tum etiam latini, οὐρητῆρας cōmuni nomine appellāt. Solet sæpenumero in renibus calculus generari, obturata videlicet illa pellicula, per quam vrina percolari consueuit, ab aliquo grumo crasso in renum ventriculis delitescente. Idque potissimum fit a calore incrassante. Nec potest sane circa ipsos renes tanta dominari frigiditas, vt possit sanguinem congelare, non autem vitam adimere. Sæpissime etiam cum ipsa vrina, sanguinis magna portio delabitur: relaxata nimirum ac reserata ea membranula, quæ, dum naturæ ordini omnia nostri corporis correspondent, humoribus subtilioribus, nempe sero ac bili solùm, se facilem præbet. Quemadmodum enim in gymnasiis, monachorumve cœnobiis, ianitor si sit fidelis, famulis quidem atque ministris tantummodo valuas expādit, aliorum autem qui morum aut disciplinæ gratia illic detinentur, neminem sinit exire, nisi forte maximum impetum fecerint, ita etiam in nostri

corporis venis facile cõtemplari licet, sanguinem ipsum benignum, ad corporis partes nutriendas, tãquam in carcere vel ergastulo acerrime detineri: alios autẽ subtiliores humores, postquam nullum corpori vsum præstant, ad ipsam relegari vesicam. quibus omnibus membranula illa intexta renibus, ianitoris munere fungitur. Nam si vehementi calore soluta relaxataq; non fuerit, aut ab humore acri corrosa, aut a crassioris impetu dilaniata, sola bilis cum serosa humiditate percolabitur. Veruntamen renum substantia, dura, crassa, fibrosaq; quũ sit, merito sanguine puro nutritur. qui quidẽ quũ primum ad renũ aduentarit regionem, acrem illam atq; serosam exuit humiditatem, ac tandem in ipsam renum substãtiam disseminatur. Tentãtur & ipsi renes, si quæ corporis pars, plurimis eisdemq; acerbissimis morbis. Qui quidem omnes, ab affecto loco, sub nephritide cõtinentur: tametsi vera nephritis, eorum solum sit inflammatio. Constructi sunt a natura adeo crassi, adeoq; spissi, ne simul cum lotio ipso, sanguis (vt diximus) destillaret. Cæterum ꝙ arteriæ, eadẽ serie qua venæ, in renes similiter implantentur, experientia probatum est, & etiam ratione suadetur: quandoquidem non solũ spiritum est in eis reperire, sed etiam sanguinem subtilem & halituosum, qui quidem quãtũuis

ſit ſubtilis, eget tamen repurgatione illius quã habet ſeroſæ humiditatis. Porro vrina a renibus iam ſecreta, poris quos vreteras appellauimus, vniuerſa confluit in veſicam. Implantantur enim tales meatus in ſtomachũ ſiue collũ veſicæ, idque oblique: quæ magna fuit naturæ ſolertia. Siquidem dilatatis quibuſdam membranulis, quæ parti adiacent interiori, humoribus decidẽtibus facile patet ingreſſus. Qui quidẽ ſi regurgitẽt, ac magno impetu ad ſuperiora recurrant, valuulis illis ſiue mẽbranulis conniuentibus, ne tantillum quidem eorũ regeritur ad ipſos renes. Dubitauerũt tamen permulti, vrinam hoc pacto deſtillare in veſicam: falſi nimirũ in diſſectionibus, dũ præ frigoris inclementia occluduntur omnes meatus, ita vt valuulæ illæ atq; foramina omnino ſenſum effugiant. Ego tamen (vt quod imaginatione perceperam, experientia itidem confirmarem) demiſſo per vreteras ſatis prolixo ſpecillo, cõniuentem meatum nó magno dilataui negotio, adeo vt nulla fuerit relicta amplius ambiguitatis occaſio. Porro ipſa veſica duabus frigidiſſimis cõſtat mẽbranis: quæ ſi vulnerentur, raro aut nunq̃ conſolideſcunt. Magnæ etiã eſt magnitudinis, proportione ad alia vaſa: ꝙ exuberantiſſimi humoris ſit receptaculũ. Qui quidẽ humor poſtq̃ in tantam accreuit copiã, vt ve-

ſicam aggrauet atq; diſtendat, per ſtomachũ ſi-
ue meatũ, ad ipſum penem protenſum, demitti
tur. In ea autẽ parte colli, quæ veſicæ proxima
eſt, alter muſculus, ſiue πυλωρὸς, qualis in ven-
triculo erat, reperitur, ad intempeſtiuũ vrinæ
fluxum maximopere reprimendũ. At quum in
recẽter natis, huiuſcemodi muſculus humidus
atq; admodũ mollis ſit, ideoq; languidus & im-
becillus, iidẽ plurimũ ſtillicidio tentantur. Nu-
tritur ipſa veſica, vt diximus, puriſſimo ſangui-
ne: quemadmodũ reliquæ aliæ partes. Cæterũ
de veſica iã multa diximus. Nũc vero ad teſtes
eſt perueniendũ, quandoquidẽ ex vena caua at-
q; emulgẽti, ad cõficiendũ ſemen prolificũ ſan-
guinẽ rapiunt. Quos quidẽ viris, vtpote fœmi-
nis calidiorib⁹, ne ſi intus recluderẽt, improba
caliditate ferueſcerẽt, quãdo & ipſi mẽbra cali-
diſſima ſunt, pendulos cõſtruxit natura, vt exi-
mia eorũ caliditas, externa frigiditate flabella-
rẽt. fœminis vero (nã maſculis frigidiores ſũt)
ad ipſam relegauit matricẽ. In maſculis quidẽ
teſticuli, qui a nõnullis didymi nominãt, vna &
itẽ altera veſtiũtur tunica: interna quidẽ, ſubtili
cãdidaq;, cui ne nomẽ quidẽ eſt apte impoſitũ.
Externa vero quã ſcrotũ appellant, & rugoſa &
oblõga quadã ſutura diſtincta. Quæ ſane tuni-
ca in tãtam latitudinẽ poteſt diſtẽdi, vt totã in-
teſtinorũ molẽ, quũ diſrupto peritonæo deſcẽ-

dunt,ſuo ſinu interdũ poſſit ambire.quem quidem morbum Græci ἐντεροκήλην appellarunt, licet Latini,inteſtinorũ ramicem ſiue lapſum eũ appellẽt. Quatuor vaſa inſerũtur in teſtes, nempe duæ venæ,ac totidem etiã arteriæ. Venæ quidem,quæ geniturã,hoc eſt ſeminis materiam perferunt: arteriæ autem, quæ vitalem ſpiritum,ad ſemen confectum,in matricem cũ impetu iaculandum. Cæterũ quæ vaſa ad læuũ deducuntur teſtem,ab emulgentibus quæ in ſiniſtrũ renem feruntur, ſuam ducũt originem. Quæ vero ad dextrum perueniunt, ab ipſa caua vena atq; arteria dorſali,dubio procul deriuantur. Quamobrem, dextrum teſticulum læuo,dextramq; matricis partem,eſſe altera calidiorem,eſt neceſſe,nimirum quũ in ſiniſtrum ſemper teſticulũ, impurior ſeroſiorq; ſanguis ſemper deſtillet.Inde eſt ꝙ paſtores qui gregis ſtudio tenentur,interdum dextrum, interdum ſiniſtrũ teſticulum,vinculo ſuis armentis excipiant,ad prolem videlicet variãdam.Quòd autem matricis pars dextra,& calidior,& ad mares ſuſcipiendos ſit aptior, oraculũ illud Hippocratis,integerrimã fidem facit, illud inquã quod habet,ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρσενα,ἐν τοῖσι δεξιοῖσι,τὰ δὲ θήλεα,ἐν τοῖσι ἀριστεροῖσι μᾶλλον, id eſt Fœtus,mares quidem in dextris,fœminæ vero in ſiniſtris frequẽtius.Quod etiam in gerenti-

bus vtero,manifeste videre licet.Nam si dextra mamma illis marcescat (habet enim cum dextra parte matricis colligantiam maximam) masculi fit abortus.Sin vero sinistra, quæ cum læua regione matricis,consortio venarũ communicat,fœmella sanè exanimisq; propellitur. Porro venulæ illæ quæ ad testiculos genituræ sunt delatrices, nequaquam eorum substantiã quæ glandulosa est, ingrediuntur (id enim nemini qui scalpello testiculos ipsos diuiserit, nõ est perspicuum) sed vario plexu in superficiem circũferentiamq; disseminantur.In quo quidẽ plexu,sanguis ille improbe elaboratus,ac posteà per anastomoses ad glandulas ipsas trãsumptus,albedinem nõ vulgarem adsciscit.Nec tibi subeat admiratio, si ruberrimus sanguis in candidissimũ permeare possit humorem: quãdoquidem vel pharmacopolæ, qui tantũ arte nituntur,ex quantũuis flauo melle, candidissimum liquorem conficiunt,opera ac beneficio caloris. At præsto adest,suis cauillationibꝰ verbosissimus atq; blattarius sophista. Quid tu inquis o Peripatetice? an non caliditas mater nigredinis est, frigiditas autem mater albedinis? Fateor equidem ò sophista,calorem matrem esse nigredinis,si naturæ modũ excedat. Nam si panem,aut pyrũ,aut mel,aut saccarũ,aut quiduis aliud vulcano exposueris,diutiusq; relique-

ris,ſubito quidem ſingula eorũ nigreſcent. Argumento ſunt etiam nobis Aethiopes, qui ob inexpugnabilẽ ſub ardentiſſimo cælo aduſtionem,nigri redduntur. Verum quod moderata caliditas idem poſſit efficere,intrepide reluctamur. Ne igitur ò ſophiſta mireris, ſi teſticulorum caliditas quæ blanda eſt & halituoſa, adenumq; frigiditate contemperata, non nigros, ſed albos humores progignat. Iuuat etiam non parũ & glandularum frigiditas ad albedinem illam comparãdam,vt in mamillis nemini videtur obſcurum. Quod vero ab vniuerſo corpore prodeat ſemen genitale,hoc vel maxime facit fidem,quòd ,immodico vſu veneris vniuerſum corpus ſimul langueſcit. At quomodo id cõtingat,qui in anatomicis ſpeculationibus fuerit exercitatus (vt opinor) haud hæſitabit. Vt enim populoſis & clariſſimis ciuitatibus ærariũ eſt quoddam publicum, in quo quidem communia reſeruãtur bona,quod ſi ex eo quiſpiã aliquid auferat, & ab vniuerſa plebe id ipſum abſtulerit: ita etiam venam illam cauam, quæ vtrinq; in dorſum ſe expãdit, vniuerſo corpori tanquã repoſitorium & promptuariũ intelligas. A qua ſi quæ pars ſanguinem ſuffuretur, iã ab vniuerſo corpore,nempe a capite, a corde, ab hepate,ac deniq; ab aliis partibus eum ſuffurabitur:quum nimirũ omnia hæc non aliunde

quàm a vena caua, sibi quæritẽt nutrimentum. Quæ quidem si inaniatur, nõ est vnde sibi prospiciant. In venere autem immodica vt plurimum emittitur seminis, ita plurimum sanguinis euanescit. Nam successione ad id quod vacuatur, semper ad testiculos ex vena caua copiosissimus sauguis destillat, quãdoquidem ad drachmam seminis conficiendam, vix sanguinis vnciæ duæ suffecerint. Redigetur enim in multo minorem portionem, postquam & efferbuerit, & postremam elaborationem fuerit indeptus: nõ aliter quàm si ex vnico aeris pugillo (sic enim philosophi dictitant) decem ignis velis conficere. Id igitur est in causa, vt in venereo congressu, dum semen elabitur testibus, lassitudinis quendam sensum, licet voluptuosum, circa lumbos & renes homines ipsi sentiscant. Qui quidem fit, exuberanti sanguinis copia, ex caua vena ad testiculos confluente, ne videlicet eorum actio frustrata, materiæ inopia languescat. Sentiunt præterea magnam cerebri imbecillitatẽ, qui inexplebili luxu tenentur, ꝗ per neruos etiam, purissimã eius substantiam, testiculi sugant ac populentur. Id vere compertum est in salacissimo quodam, in cuius caluaria post funus dissecta, exiguũ idemq; siccissimum cerebrum fuit repertum. Quin etiã & oculi ipsi nimia venere condolescũt, ob

eam neruorum cum genitalibus colligantiam. Quod autem in testes nerui aliquot inserãtur, ex epilepticis discas oportet, quibus ob miseram totius corporis cõuulsionẽ, testiculi adeo premuntur, vt tandem citra voluntatis imperium reddere semen cogantur. Verũ ii nerui, authore Cornelio Celso, omnino insensiles sunt. At si Venus modica sit, vt nihil horum contingit, ita etiam admodũ vtilis est. Nam (vt Paulus Aegineta testatur in primi libri progressu) humores superfluos inanit, corpus agile reddit, in augmentũ promouet, & virile magis efficit. Quantũ vero ad animum pertinet, impeditam intelligendi vim dissoluit, iratos mitigat: eoq; melãcholicis coitus, si quid aliud, remedium est accommodatissimum. Item alio modo insanientibus, integritatem sensuũ restituit. Iam pituita redundantibus, Venus est vtilissima. Alii enim cibũ respuentes, eius cupiditatẽ hinc recuperarunt. Alii continuis per somnum veneris imaginibus liberati sunt. Ita quidem Paulus. Cæterum ad hæc omnia fœlicissime pernoscenda, præstat medicũ esse Tarquinum, quàm Xenocratem illum castissimũ, qui nec forma, nec blanditiis, nec deniq; titillationibus meretriculæ fuit allectus. Porro si testiculi viris eximantur, robur, vires, forma, vox, barba, deniq; ingenium & mores simul cũ

eis eximuntur, quandoquidem omnia hæc, calore illo ſubtili & halituoſo quē ſemē præſtat, abſolutiſſime perficiuntur. Quā ob rem ſpadones, vt qui ſemine prolifico careāt, nullo modo barbeſcunt. Scis enim frigidam naturam & humidam, quali nimirum eunuchi ſunt præditi, penitus glabram eſſe. Nam ad pilos barbamq; procreanda, humor quidem tanquā materia, calor vero ſubtilis qui humorē ad imbecilliores partes propellat, dubio procul deſideratur. Quem re vera calorem, in ſpadonibus reperire non eſt. Icci rco humores in eis ad mentum, axillas, ac deniq; ad pubem mittendi, confertim coaceruātur, ac ſæpenumero in crura ipſa decūbunt. Quo fit vt maiori ex parte, eunuchi podagra corripi ſoleāt. Sed quid ad illud Hippocratis, ἐυνοῦχοὶ ὀυ ποδαγριῶσι? Canemusne palinodiā? An inficiabimur quæ oculis indies experientia nos docuit? An tanti viri authoritatem, hac in re ducemus floccipendendam? An potius quemadmodum Galenus & Oribaſius hunc locum interpretantur, Hippocratis tempeſtate ob temperantiam ac modeſtam viuendi rationem, articularibus morbis eunuchos non fuiſſe obnoxios, nunc vero ob maximum otium, maximamq; deſidiam, talibus morbis corripi aſſeuerabimus? Minime gentiū. Quid igitur? Dicendum eſt, mea quidem ſen-

tentia, idem in illo oraculo Hippocratem nos docuisse, quod Aristoteles sectionis decimæ ꝓblemate tricesimonono nos monuisse videtur. Dictio enim Aristo. ita habet. Cur spadones vel omnino varicibus vacãt, vel minus habent q̃ cæteri? & reliqua quæ in citato problemate consequuntur. Imò quod maxime meam opinionem confirmat, reperi in quodã manu scripto exemplari, ἐυνοῦχοι ὀυκ ἰξιῶσι. hoc est, eunuchi varicibus non cruciãtur. Varices autem quæ sint, nemini opinor obscurum. Potissimũ enim dicuntur, quæ venæ circa tempora cruraq; multo sanguine intumescere solent. quam ob rem nihil obstare video, quo minus spadones podagrosi sint, varicosi autem non item, quum podagra defluentibus crassis humoribus in cruris articulos ac reliquas eius partes fiat: varices autem, venis quæ in cruris superficiem disseminantur, turgentibus exuberantissimo sanguine. Crediderim itaque, Aristotelem ab Hippocrate, quem hoc in loco integre interpretatus est, suum illud problema sumpsisse. Fœminis autem tametsi testiculi insint, parum tamen seminis inditum est a natura: idemque quàm in viris, numeris multis frigidius. Nec enim solum semen virile sat est ad generationem, nisi etiam simul muliebre confundatur commisceaturque, ad prolem videlicet com-

pingendā. Imo vero nec vtrūq; semen aliquid momenti ad generationē præstare potest, nisi etiā & sanguis menstruus tanquā generationis materiā sese exhibeat. Semen enim potissimū analogiam formæ sortitur. Etenim si vtero mulier nō gerat, ac florida vigeat ætate, exuberans sanguinis copia, per amplissimas quasdā venas, quas in matricē aperuit natura, singulis mensibus solet excerni. At si conceperit mulier, vniuersus ille sanguis, alioqui tempore constituto repurgandus, in alendo fœtu cōsumitur. Atq; id est in causa, vt in prægnantibus menses sint interdicti. quòd si fluxerint, id non fiet sine maxima fœtus iactura. Nec mireris si sanguis ille sua natura benignus quū sit, non qualitate, sed tantūmodo quantitate peccās, fœculentus grauēq; olens ex ipsa matrice labatur: siquidem omnis humor, quantūuis purissimus sit, si proprium vas egrediatur, tandē corrumpitur atq; emarcescit. Equidē circa muliebria pudēda, nō possum facile risum reprimere, dū conspicio Galenum acerrime contendentem, vt ex virili pudēdo, muliebre pudendū efficiat, quod ne natura quidē, quæ omnium rerum est generatrix, vnq̄ potuit efficere. Quū eñ tot particulæ fœminarū pudēdis insint, quot virorū, dicit muliebria pudēda esse prorsus virilia inuersa, atq; ad interiora relapsa. Iā vero, vtrisq; pudēdis indit⁹

eſt a natura pruritus,ac titillatio quædam libidinoſa, ſecundum quam ad libidinem prouocamũr. Verum creetur ne talis pruritus ab aliqua humiditate ſeroſa,perinde vt docuit Galenus, plane affirmare non auſim. cuius potius cauſam crediderim flatulẽtam ſeminis exhalationem. Nam poſtquam teſticuli ipſi calidiſſimo ſemine turgent,eoq; maxime diſtendũtur, cupiũt exonerari,tantũq; abiicere onus. Prius igitur calidum & halituoſum vaporem ad virgã,quæ arterioſa admodumq; neruoſa eſt,exhalant. Qui quidem vapor,flatulentus ſua natura quũ ſit, eam diſtendit, taliq; iritat titillatione, vt minimo negotio ſemen nõ multo poſt propellatur. Idẽ etiã erit iudiciũ, de quo indies mulieres exiliunt pruritu ſeu titillatione. Quòd autem hæc ita ſe habeant, Platonis ſentẽtia nobis patrocinatur,quæ in hunc modum habere videtur. ὁ δ' ἐᾶτ' ἔμψυχος ὢν, καὶ λαβὼν ἀναπνοὴν τοῦθ' ἧπερ ἀνέπνευσε τῆς ἐκροῆς, ζωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐμποιήσας, αὐτῷ τοῦ γεννᾶν ἔρωτα ἀπετέλεσε. id eſt Hoc autem, vtpote animatum ac reſpirãs, qua parte ſpirat, per eandem vitale effluendi deſiderium gignit,atq; ita generandi amorem nobis inſeruit. huiuſcemodi Plato. Nouit enim natura,quàm genus humanũ ad otium atq; deſidiam eſſet propenſum: cui niſi in congreſſu, tanquam mercedem,voluptatem aliquam ad-

iunxiſſet, generationi (quæ quiddam ſemidiuinum eſt) nemo ſanè operam daret. Iccirco ne ſocordia hominum ac negligẽtia, generis humani propago funditus interiret, cauſa illa ſuprema, quæ inferiora hæc ſuo nutu gubernat, tanquam laboris præmium ac remunerationẽ, libidinoſam hominib⁹ indidit voluptatẽ. Qua quidem non aliter quàm animalia, genitalia mẽbra impelluntur. Cuius rei non ignarus Plato, ita ſcribit in Timæo. διὸ δὴ, τῶν μὲν ἀνδρῶν, τὸ περὶ τῶν αἰδοίων φύσιν ἀπειθές τε καὶ αὐτοκρατὲς γεγονὸς, οἷον ζῶον ἀνυπήκοον τοῦ λόγου, πάντων δι᾽ ἐπιθυμίας οἰστρώδεις ἐπιχειρεῖ κρατεῖν, αἱ δ᾽ ἐν ταῖς γυναιξὶν αὖ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, διὰ ταύτα ταῦτα ζῶον ἐπιθυμητικὸν ἐνὸν τῆς παιδοποιίας, ὅταν ἄκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γύγνηται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει. hoc eſt, Quocirca pudendorum naturæ in viris inſita vis, inobediens ac imperioſa, & quaſi animal non exaudiens rationem, furioſarum libidinum violentia, ſubiicere ſibi cuncta conatur. Vulua quoque matrixque in fœminis, eadem ratione animal auidum generãdi, ſi intempeſtiue diuq; a generando abſtineat, ægre fert moram, plurimumq; indignatur. hæc Platonis ſunt. Verumenimuero, venulæ quas dixeramus in teſticulis ſuis flexibus ſemen conficere, poſt longam reuolutionem, in virgæ ra-

dicem se insinuant, iuxta eam nimirum regionem, quæ excipit vrinarium meatum. Porro ipsius colis pars summa, analogia quadam glãs dicitur. Qua integitur autem portio, merito nominatur præputium. Fœminarum autem sinus, a græcis κτεὶς appellatur: cuius carunculæ vtrinq; adiacẽtes, Atheniensibus quidem νυμφαὶ, Romanis autem colliculi appellitari solẽt. At totum illud spatium, quod inter carunculas matricemq; vallatur, suo iure colli nomen accepit. Cæterum ipsius matricis sinus, in quos procerosissimas venas, sanguinis delatrices aperiri iam diximus, alas siue cornua matricis omnes medici vocitarunt. Inter omnia tamen hæc, carunculæ supra dictæ, exactissimum possident sensum: sicuti etiam glans priapũ ipsum terminãs: ob vberrimam in eas parteis, neruorum implantationem: quorum ratione potissimum, omnis pruritus & titillatio eis indita est a natura. Absoluto iam pudendorũ sermone, nempe eorum particulis adamussim examinatis, quibus omnib9 ea venæ cauæ portio quæ ad inferiora descendit, pabulum & alimentum ministrat, ac veluti materiam suggerit operationum, reliquum est, vt alterum etiam ramũ, qui sursum versus porrigitur, oratione similiter complectamur: quandoquidẽ nemini dubium est, musculos qui nates constituunt, simi-

liter crura ipsa, ab inferiori ramo suũ assume-
re nutrimentum.De quibus sanè omnibus, si-
cuti etiam de ossibus quæ musculis ipsis tegun-
tur,peculiari agemus commentatione. Nunc
igitur ad institutum nos conuertamus. Prius
tamen q̃ adoriamur rẽ ipsam,de diaphragma-
te seu septo transuerso, naturalem animæ vim
a vitali animaliq; distinguente,quoniam nunc
se obtulit nobis occasio, nonnihil est referen-
dum.Nec enim sat habuit natura,partem ani-
mæ longe abiectissimam ad infimam ventris
regionem abducere,nisi etiam hoc septum in-
teriecisset,ne videlicet aliquid negotii facesse-
ret altioribus animæ operationibus. Porro se-
ptũ transuersum quod dicimus,vnicus muscu-
lus est: qui ꝙ transuersim hominem diuidat, id
vocabuli non iniuria sortitur.Vnde ab aliqui-
bus περίζωμα,id est cingulum nominatur: cõ-
muniori autẽ vocabulo diaphragma,vt omne
illud quod aliqua diuidit,nominari consueuit,
ἀπὸ τοῦ διαφράττειν quod dirimere etiam signi-
ficat.Frequentissime autem Galenus, quemad-
modum etiam Plato,hoc membrum phrenas
appellat,quasi dicas mentem,ꝙ hac parte potis-
simũ læsa, in deliriũ paraphrosynẽq; homines
cõfestim rapiãt.Quod sane græcorũ plurimos
duxit in stuporẽ,vt putarent mentẽ animamq;
ratiocinatricẽ in diaphragmate fuisse locatã.

Multi vero hoc instrumentum nominarunt præcordia, vt quod sit cordi admodum vicinũ & familiare. Cæterum quo nomine id appelles, indifferens est, modo partē eā quæ vētriculum & hepar a corde distinguit, tali cognomēto intellexeris. Etenim hoc septum transuersum, respirationi maximum præstat vsum, adeo vt respirationis tantum gratia in continuo motu versetur. Plurimum etiam facit ad alui fæces præcipitandas. Nam sine eius auxilio, hypogastrii ac intestinorũ expultrix, manca admodum foret: non magis ad inferiora quàm superiora (vt diximus) exundantia excrementa propellens. Septum tamen transuersum, ad manus quæ in carpo iunguntur, similitudine non vulgari, recrementa omnia ad inferiora vsque adeo pessundat, vt ne halitum quidem minimũ ad superiora sinat peruolitare. Nec sunt adeo distinctæ, adeoq; suis terminis terminatæ, virtute diaphragmatis, hepatis cordisq; regiones, vt non liceat tanq̃ ἐμπόρους, horũ mēbrorũ virtutes vltro citroq; cōmeare. Nam age sane, quũ iecur triũ viscerũ dicimus lóge fæculētissimũ, Turcā illum omniũ qui imperiũ obtinent perniciosissimũ, te intellexisse velim. dum vero cor, summꝰ pōtifex veniat tibi intelligēdus: qui vt mediā inter Christianos omneis occupat sedē, ita splēdidissimũ quoddā numē, rara quadā

alacritate ex æquo omnibus elargitur, perinde vt cor omnibus corporis partibus vitalē spiritū. Iam deniq; tertio, cerebrū in quo princeps animæ vis sedem accepit, clarissimo nostro imperatori meritò comparaueris. Et quēadmodū hæ tres oræ, Græcia, Italia, atq; etiam Hispania, non adeo suis terminis continentur, vt interdum mutuo inter se non cōmeent (confluūt enim mercandi gratia, Turcarum nō pauci in Italiam, quēadmodum Italorum in Hispaniā plurimi, sicuti etiam contra) ita non vsq; adeo hepar & cor opponuntur, vt ab hepate vsq; ad regiam cordis, tanq̄ mercator opulentissimus, latissima quædā vena non vagetur. Sanguinem enim mittit hepar (nam eo maxime abūdat) vt cōmutatione minime pœnitēda, spiritus quorum inopia laborat, à corde per arterias recipiat. Simili nimirum ratione cor ad cerebrum per arterias vitalē spiritum mittit, vt postea demum per neruos spiritū animalem qui multis numeris pretiosior est, a cerebro ipso trahat. Nouit siquidem Lusitanorū rex, quā cōmodū sit, quamq; iucundū, plumbeos gladiolos, figulinaq; vasa ad Aethiopas mittere, vt illinc naui gia auro purissimo onusta, in Lusitaniam vehantur. Quod quidē analogia quadam, cerebro cordiq; respondet. Venæ igitur cauæ alter procerosissimus ramus, p medias phrenas recta ad

imperium cordis aſcendit, paululũ ad dextras thoracis partes declinãs, ita vt in dextram cordis auriculã ſeſe inſinuet. Porro quũ totus homo ad æquilibrium cõpoſitus ſit, mediam thoracis regionẽ ipſum cor occupauit: tãetſi vergere in ſiniſtrũ alterũ latus magis magiſq; videatur, ob illã ſiniſtri ſpecus frequentẽ palpitationẽ, quæ ſiniſtrũ q̃ dextrũ latus magis ferire videtur. Vnum & itẽ alterũ habet duntaxat ventriculũ, dextrũ ſcilicet, & ſiniſtrũ. Nec ſcio quid eorũ ænigma velit, qui tertiũ etiam cordi ventriculum addunt, niſi forſan per illum, poros eos qui in ſeptulo ſunt intelligunt. Verũ enimuero cor, vt quod ex ſe ſanguinem nullũ habeat, per auriculam dextri ventriculi à vena caua illum accipit mutuo. Ex quo tranſumpto in ſiniſtrum cordis ſpecum, vitales ſpiritus conficiuntur: qui tandẽ per arterias in vniuerſum corporis habitum relegati, frigidas quidem partes calefaciunt, calidas autem impenſe ſua flabellatione refrigerant. Quum igitur cor principaliſſimum totius corporis organum ſit, quodq; prius viuat, tardiuſque moriatur, aliqua ex parte condonandũ eſt Ariſtoteli, qui putarit principem animæ vim non alibi q̃ in corde eſſe locatã. Siquidem ab hoc vno ira ſiue excandeſcentia, ab hoc vno timor, terror, atq; triſtitia: ab hoc vno pudor, gaudiũ ac de-

niq; lætitia gestiens, quid multa? omnes ferme perturbationes, quas græci pathemata vocant, ab hoc vno ducunt originem. Iracundia siquidem fit, sanguine copiosissimo vnà cum spiritibus ipsis, in cordis ventriculis efferuescente, ac ad exteriora, quasi ad vlciscendum sumēdamque vindictam, magno impetu prosiliēte. Iracūdiæ autē, metus & trepidatio, quod ad generationē quidē spectat, ex diametro cōtrariātur. Nam quemadmodū in iracūdis ac furiosis hominibus, feruētissimus ille sanguis per corporis ambitum se diffundit, ita in illis qui animo sunt perculsi, calidissimi quiq; humores, in corporis riuulis coaceruati, quasi ad fugiendas extrinsecas calamitates, simul ad regiam cordis feruntur: exterioribus corporis partibus, frigidis pallidisq; relictis: quēadmodum in obsidione Romana, dū vrbe funditus iam excisa, episcopi & cardinales in amplissimā sancti angeli arcē confertissime confugiebant. Inde est, vt sæpenumero formidine magna detēti, q̄ plurimi defungantur vita, suffocato genuino cordis calore, magna confluētium humorum colluuie, atq; exuberantia. Simile quid etiam patiuntur & merore afflicti cum trepidantibus, quod tristitia veluti timor quidā sit futurorū, aut dolor præteritorū, qui calamitatē aliquā reliquerūt. Porro gaudiū ac immoderat⁹ risus fit

animo effuſo ac exultante, ſanguine vtiq; ſimul cum ſpiritibus ad exteriora corporis reuocato: quẽadmodum in iracundia, diuerſa tamen ratione. Iracundi ſiquidẽ, iritati, ac admodum laceſſiti, violenta tali perturbatione efferuntur: geſtientes vero, quaſi vltro ad lætitiã alliciũtur & gaudium, tametſi interdũ a gaudio temperare non poſſint, ac demum lepidiſſime ſtultiſſimeq; moriãtur. Quod quidem Chiloni contigit Lacedæmonio. Nam cum filium Olympiæ coronatum amplexaretur, immodica periit lætitia. Idem etiam refert Plinius de mirifico illo poeta Sophocle, libro ſeptimo capit. 53. qui quũ tragicæ victoriæ literas accepiſſet, magno ac inexpugnabili gaudio, vitã ipſam deſeruit. Philippides etiã comœdiographus, quum in certamine poetarũ præter ſpem viciſſet, repente (vt inquit Gellius) extinctus eſt. In omnibus nempe his, corde omni calore fruſtrato. Sunt & innumera alia exempla, quæ impræſentiarũ citari poſſent, ni hiſtoriã potius quàm medica theoremata cõtexere videremur. Cæterum vt quæ ab ipſo corde quodãmodo habent originem, omnes affectiones abſoluã, non fuerit tibi moleſtum, ſi paucula quædam addidero circa aliã animi perturbationem quæ dicitur pudor. Erubeſcimus enim, ac pudore afficimur, dũ nimis ſuperſtitioſe laudamur, cõmẽdamurq;, quis

rarissime: aut vbi aliquod turpe facinus ac indecorum patrarimus: aut deniq; aliqua ignominia notati. Porro pudore affecti, ꝓtinus circa malas inexpugnabili suffunduntur rubore, corde videlicet tanquā seuerissimo quodam cēsore, calidos illos humores ad patranda scelera animum inuitātes, minimeq; audientes rationi quā longissime a se ~~pro~~pellēte, ac veluti ad luēdas pœnas in exiliū exterminante. Sed nec eos prius in suos sinus admittit, q̄ supplicii loco paululum refrigescant, rationiq; sint morigeri. At vero in luminibus solùm, Aristoteles pudorē fieri conscribit: quod qui pudore tenētur, oculis respicere nequeant. Cæterum quādo agitur de pudore, tāetsi parergon & quodāmodo alienum ab instituto videatur, tamen nec silentio est prætereūdū, pictoris cuiusdā Romani longe lepidissimum non sine sale dicterium. Quū enim D. Petrum & Paulū vsq; adeo rubicūda facie pinxisset, vt propemodū sanguinem resudare spectantibus viderētur, quas quidem imagines pro foribus vænales erexerat, forte fortuna duo iidemq; opulētissimi cardinales tum temporis vicum illū lustrabāt. Qui quum tam deformes figuras intuerentur, quid ita, interrogāt ipsum pictorem, genuinum vultus colorē his formis non indidisti, quin potius natiuum atq; hominibus familiarē, in longe ruberrimū

cōmutasti? An dum hæc lineabas, dolium erat tibi penicillum? Variis cōuitiis in hominē debacchabātur. At ille, ne miremini, inquit, si ita adumbrauerim Petrum & Paulum. Nam re vera, multo maiori rubore etiam apud superos sunt suffusi. Rursus illi, Sed vnde tu id coniectaris, o præclare vinearum geometra? Vnde o purpurati? (inquit ille toruis oculis intuens) iam nunc dicam. Præ magno enim pudore, quòd videant suam ecclesiam Romanam, quæ olim apostolorum imperio gubernabatur, à talibus quales vos estis, flagitiosissimis nebulonibus gubernari, admodum erubescūt, atq; huiuscemodi sibi ruborem conciliant. Ita enim de pudore apostolorum effinxerat artifex ille facile omnium impudentissimus. Cordis substantia fibrosa ac admodū carnosa est. Sortitur omne genus villorū, id scilicet eius operatione exigēte. Siquidē acerrime per venam illā quæ dextro ventriculo inseritur, trahit, rectis vtiq; filamentis. Obliquis vero, ac valuulis illis quæ vtriq; auriculæ sunt adnatæ, retinet: vt minus sanguis ad venam cauam recurrat. At vero si quid recremētitiū in ipso sanguine reperiat, id prorsus transuersis abigitur filamētis. Nec omnino ille sanguis crassius in dextro elaboratur ventriculo, sed postquam mediocrem quandam, ac veluti præuiam dispositionem est asse-

cutus, portione aliqua per arteriosam venam ad nutriendos pulmones sublata, quod reliquũ est, per interiacens illud septulum (porosum enim id est) ad cõficiendos vitales spiritus, in sinistrum ventriculum percolatur. Quibus demum elaboratis, per robustissimas quidẽ in totum corpus arterias, per tenuissimã autẽ in pulmones, vitam, flabellationemq; natura cordis emittit. Interim tamen aduerte circa artificiũ opusq; naturæ. Nam quum duo solũmodo vasa à corde in pulmones produceret, alterũ quidẽ quæ vena est, arteriosum, alterum verò quæ arteria, venosum, hoc est vnica tunica fabrefactum, compegit. Nouerat enim pulmonum substantiam, rarissimam ac subtilissimam esse: atque ideo eam benignissimum tenuissimumque nutrimentum desiderare. Ne igitur si vena ipsa, vnica tunica fuisset constructa, sanguis deflueret ad pulmones admodum crassus & corpulentus, ob raritudinem nimirũ ipsius membranæ, alteram robustissimã adiecit tunicam, vt sanguis ipse non libere, sed veluti per angiportus quosdam rarissimus atq; tenuissimus pulmonibus instillaret. Ceterũ in arteria venosa, alia est nobis excogitanda ratio. Quum enim de sanguine crasso in ea nec suspicio nec periculũ videret, vt facilius cordis ac pulmonũ motui obsecũdaret, vt etiam copiosiores spiri-

tus refunderet ipſis pulmonibus, ex vnica tantum tunica, eademq; tenuiſſima, fuit cõpacta. Porro per hanc arteriam, animã in pulmonibus elaboratã, cor ad ſui refrigerationem, imo etiã ad vitalis ſpiritus nutritionẽ inſpirat, nec immemor tanti beneficii, nam per quam viam frigidum aera trahit, per eandẽ, remunerationis gratia, calidiſſimos refundit ſpiritus. Verũ ecce non vulgaris controuerſia ſuborit. Quum enim ex corde in pulmones, duo tantummodo vaſa explantentur, alterum vena arterioſa, per quam defertur ſanguis ſubtilis ad nutritionem eorum, alterũ arteria venoſa, per quã in cordis ſyſtole (vt & Galenus ipſe fatetur) vitales ſpiritus relegãtur, quæſtio in quã oritur, quando, aut per quẽ locum excrementa fuliginoſa a ſiniſtro cordis ventriculo ad pulmones ipſos pellũtur. Nõ per venam arterioſam: ſolus enim ſanguis per eam emittitur. Dices forſan, per arteriã venoſam. Sed quòd nec per eam, facillimũ eſt probare. Nam aut in diaſtole, aut in ſyſtole. Non in diaſtole: nam cum tũc tẽporis cor dilatetur, trahit quidem benignũ aera, non autem mittit. Non in ſyſtole, dum contrahitur. tunc ſiquidem mittit vitales ſpiritus ad pulmones. igitur nũquam. Iccirco exiſtimandum eſt aera frigidum prius in pulmonibus accuratiſſime elaborari, q̃ ad cor ipſum perueniat. Qui quidẽ

elaboratus purissimusque quum sit, protinus in vitales spiritus permeat, ita vt parum aut nihil ex eo relinquatur excrementitiū. A pulmonibus vero, postquam aerem illum frigidum elaborarint, exhalationem hanc fumosam expelli, quæ quidem, illius qui ad cor fuit relegatus, benignissimi spiritus, est recrementum. Quod si hæc tibi minime arrideat sententia, dabis proculdubio alterum horum, aut plura quàm duo vasa à corde explantari in pulmones: aut per quam arteriam venosam vitales spiritus cor in pulmones mittit, per eandem simul cum spiritibus fuliginem amandari, quod quidem naturæ ordini minime est consentaneum. Est similiter aduertendum, cor non nutriri sanguine vaporoso, in dextro ventriculo elaborato (omnino enim crassæ substantiæ, qualis nimirum cordis substantia est, non congruebat tam subtile alimentum, tamque halituosum) sed alio longe crassiori, qui ex ramulo venæ cauæ, in caput eius turbinatumque mucronem instar coronæ contexto, indies magisque destillat. Elaborat autem sanguinem illum in dextro ventriculo, quum ad nutritionem pulmonum, vt multo liberalius illi frigidum aera ministrent, tum etiam ad generationem vitalis spiritus, nam ex eo ducit originem. Porro pulmones à se nullum genui-

num motum habentes, non alio modo quàm folles, dum manibus dilatantur, à musculis intercostalibus attolluntur. Nec dilatantur quidem, quòd aer in ipsos irrumpat, sed quoniam dilatantur, ideo vel maxime in eos spiritus præcipitatur. Qui tandem elaboratus, ardentissimam cordis caliditatem retundit atque refrigerat. Nec mirum tibi videatur, si calidus interdum aer, cordis calorem refrigeret. nã plerunque quod minus calidum est, solet refrigerare id quod calidius. Tegitur præterea cor tunica quadam neruosa, que græcis περικάρδιον dicitur, ac tanquam muro fortissimo, ea vndiq; circumuallatur. Reperitur autem perpetuo, tepida quadam humiditate, huiuscemodi membrana repleta, ne forte tam assiduo tamque improbo motu cor ipsum defatigatum, misere siccitate tabescat. Recreatur igitur atque madescit ea quam iuxta se habet lympidissima humiditate. At vero in corde mentem hominis habitare, Plinius libro vndecimo capite 37. asseuerare non erubescit, quod vnicum viscus vitiis non macerari, vnicum læsum illico mortem adferre, sit in confesso. Similiter etiam Chrysippus in corde & naturalem & ratiocinatricem animam collocari pronunciat. Quam quidem sententiam friuolam, rara quadam dexteritate,

Galenus, prioribus de placitis philosophorum libris, exterminauit. Nec enim naturalis nec animalis facultas in corde sedem sortitur, quandoquidem ad has potentias, longe accommodatiora membra a natura sunt constituta. Porro cor duplicem habet motum, alterum quidem proprium, qui illi κατὰ τὴν φύσιν ac per se semper inest, alterum vero alienum, ac (quod aiunt) veluti ex accidenti quodam annexum. Proprium quidem motum appello, qui ad sui generationem, cerebri operam non desiderat. Atque is demum arteriarum est motus, qui ob fluxum pariter & refluxum vitalis spiritus per arterias, merito causari videtur. Siquidem dum cor dilatatur, arteriarum fit systole, seu concidentia, regurgitantibus ad cor spiritibus vniuersis. dum vero comprimitur, diastole seu dilatatio earundem, quòd ad arterias tum temporis spiritus iterum relabantur. Ad hunc igitur arteriarum motum, qui cordi est peculiaris, nullũ omnino cerebrum vsum præstat. Nam si aliquem, maxime demittendo per neruos animales spiritus, ad causandam systolẽ & diastolem: cæterum quod id nó fiat, facile est quidẽ docere. Nam si neruos omneis atq; etiam omnes arterias quæ cerebro cordique sunt communes,

vinculo velis excipere, nihilominus systole atque etiam diastole in corde perseuerabunt. Est tamen & alter motus (vt dixi) musculorum intercostalium, quo quidẽ simul & ipsum cor aliquo modo mouetur. Atq; is a cerebro dubio procul ducit originem: quippe qui per musculos ac neruos fiat. Nec velim mihi fraudi futurum, quod dixerim cordi duos inesse motus: alterum proprium, alterum accidentarium. Id enim rationi consentaneũ est, ac plurimis quæ in naturalibus veluti axiomata proponũtur, haud absimile, quãdoquidẽ eorũ qui in Astronomicis sunt versati, nemo ignorat, mea quidem sentẽtia, septem planetarum (quos errabundos appellãt) orbes, vno & item altero circumuolui agiq; motu: altero quidẽ illis cognato, nempe ab occidente in oriens, altero vero rapido ac violento, impetu videlicet primi mobilis. Simili certe ratione, etiam in cordis motu se res habere videtur. Nam ad thoracis diaphragmatisq; motum, non aliter ipsum mouetur, quàm septem planetarum iam dicti orbes, rapti impetu primi mobilis. Mouetur autem insito motu, dum spiritus quos ambit vitales, nunc pellit, nunc reuocat regeritque. Siquidem ad respirationem solum, thoracis motus fuit constitutus: Verum quia non poterant tali motu pulmones ipsi moueri, quin &

cor ipsum quodammodo moueretur (sunt
enim magna necessitudine coniuncta visce-
ra) miretur nemo, si contrariis motibus cor
agitari videatur, licet alter qui alienus est, po-
tius necessitatem quàm vsum aut vtilitatem
aliquam consequatur. Quum igitur totius cor-
poris pulsus, sit motus cordis & arteriarum,
a subtilissimis vtique spiritibus factus, tales au-
tem spiritus in sinistro cordis ventriculo ela-
borentur, merito inde arteriæ omnes ducunt
originem, vt tanquam magni caudicis rami,
in vniuersum corpus sparsæ, spiritalem sangui-
nem riuent. Si igitur huiusmodi sanguis plus
quàm par sit incalescat, agiliorque reddatur,
arteriarum confestim motus erit multo cita-
tior. si vero impense (vt cōtingit) frigescat, mo-
tus erit longe tardissimus. Ex robore etiam ac
virtute ipsius cordis alias licet tibi sumere dif-
ferentias. Nam si virtus valida sit, pulsus etiam
validus erit: ita vt tangentis manum, acerri-
me ferire videatur. Sin vero deiecta sit atque
imbecilla, pulsus sane adeo languidus erit, vt
ne dilatari quidem percipiantur arteriæ. Li-
cet similiter tibi, motum qui medius inter hos
sit, tanquam normam adinuenire. Plurima
tamen sunt & alia genera pulsuum, vt æqua-
lis & inæqualis, frequens & rarus, magnus &
paruus, mollis & durus, quæ quidem recense-

re, impræsentiarum non est ex vsu: nimirum quum præsenti commentationi sufficiat, nullam posse febrem oriri, quin prius spiritus sinistri cordis ventriculi, aliqua ex parte incalescant, vt inde calor per vniuersum corporis habitum inspergatur. Cordis substãtia (vt quæ reliqua sunt, etiam sermoni apponamus) perinde vt diximus, carnosa admodum est, neruo, arteria, vena, præterea etiam osse non destituta. Neruũ siquidẽ habet, ne omnino insensile tã generosum permaneret viscus. Os autẽ, ad ligamentorũ robur solertissime cõfirmãdũ. Quid porro in corde sibi velint arteriæ ac prætere a venæ, iãpridẽ diximus. Superfluũ etiam mihi videt, si cor mediã exquisite thoracis regionẽ sortiri nunc ostendã: quandoquidẽ etiã oculis ipsis, a pectore, ab spinæ vertebris, a diaphragmate, deniq; a ceruice atque etiam clauiculis, tanquam fortissimis muris ad æquilibrium videtur circunuallari. Fruitur etiam admodum familiariter ipsis pulmonibus, quos tanquam stragulum ac puluinar longe mollissimum habet vicinos. Maximo etiam tibi sit argumento, cor mediam thoracis occupare regionem, membranula illa quæ mediastinum appellatur. Nam quum vniuersum thoracem in duas parteis æquales diuidat (quod certum est) cor etiam in duo distinguit æqua-

lia. Quod quidem fieri non posset, nisi cor mediam exacte regionem teneret. Verum de his hactenus, quãdoquidẽ docilẽ te existimamus futurũ, in his potissimũ quæ oculus & ratio suadẽt. Scis enim duo esse instrumẽta, quibus semper veritatẽ rimamur: alterũ quidẽ, rationẽ, alterũ vero, experientiã: quibus si aliquis reluctet dum præsertim in vnũ simul cóspirant, dignus est mea quidem sententia, qui tanquam acerrimus disciplinarum hostis, ab omnibus exterminetur. At vero, circa structuram pulmonum, nihil amplius impræsentiarum nobis est inculcandum, quandoquidem eorum vsus satis omnibus innotescit. Famulantur enim cordi, atque aera frigidum subministrãt. Substantia eorum subtilis admodum est, atque spógiosa, vt facilius in sese vtrunque spiritum possit imbibere. Omnino enim desiderabatur viscus leue ad tã continuũ tamq; improbũ motũ subeũdũ. Ea potissimũ causa est, vt tenuissimus sanguis, tenuissimusq; etiam spiritus ad pulmones semper destillet: ad eorũ videlicet habitũ conseruandũ. Porro pulmones ipsi ob multas causas in quinq; digerũtur lobos. Primo quidem ne vnius partis calamitas, alteri consortii lege, subito communicetur. Secundo autem, vt agilius moueantur atque velocius, q̃ si nullã diuisionẽ acciperent: ducta ad manum similitudi-

ne, quæ in quinque dissecta digitos, multo absolutius agitur omni motu, quàm si veluti tabella quædã, integra fuisset constructa. Diuisionem præterea pulmonum, asperæ arteriæ diuisio penitus sequi videtur: adeo vt in singulos eorum lobos non exigua eius deriuetur portio. Trahũt ergo pulmones aera per asperæ arteriæ bronchos, non facile concidentes, quem ad amussim elaboratum, cordi beneficii gratia rependunt. Quæ autem conficere retrimenta non sunt potentes, subito per larynga propellunt. Sed nec hæc fuliginosa excrementa, natura passa est inutilia. Nam postquam ea cordi nullum vsum præstare intellexit, eadem tanquam materiam satis idoneam, ad vocem ipsam formandam solertissime designauit. Pulmones rursus ex se moueri minime possunt, adeo imbecilli, adeoque languidi constituti sunt a natura. Mouentur tamen a musculis intercostalibus, qui instrumenta sunt inspirationis simul & expirationis. Inde est, quod si tales musculi phlegmone sint obsessi, aut eos succingens membranula (quod in pleuritide fieri contingit) protinus tales interrumpantur motus. Verumenimuero, sæpenumero subiit mihi mirari, quum omnis animæ motus liber sit ac voluntarius, inspiratio autem & expiratio, ipsius animæ existant motus (sunt

enim per spiritum animalem) qùi fiat vt ab inspirando vel expirando minime abstinere possimus citra maximum vitæ discrimen? Facile tamen crediderim, ob aeris frigidi necessitatem, vberiori animalis spiritus copia, ad musculos intercostales q̃ ad alias partes delato, motui etiam huic, qui frigidum aera nobis conciliat, necessitatem quandam adiunctam: non aliter quàm pistoribus atq; laniis, quibus nuquam feriari permittitur, quod vita nimirum hominum, semper eorum ministeriũ desideret. Motus itaq; respirationis propemodũ naturalis videtur, quòd sine eo natura non facile possit subsistere. Nec est adeo naturalis, vt partim etiam voluntarius non sit: quãdoquidem sæpenumero musculos ipsos aliquandiu reprimimus, eorumq; motũ cohibemus, tunc potissimum, dũ accuratiori sensu, nempe aut visu aut auditu quippiã assequi desideramus. Imo vero vsq; ad animi defectionem, seruum quendam anhelitum cohibuisse prodidit etiam Galenus: adeo vt respirationem motum appellauerit voluntariũ. Verum quoniam talem motum citra maximam (vt dixi) perniciem sistere non valemus, iccirco partim naturalis, partim voluntarius venit medicis appellandus. Hinc manifeste colligas licet, quantopere inter se dissideant arteriarum motus ac musculorum intercostaliũ. Ille siqui-

dem prorsus naturalis est, qui ne minimã quidam, etiam volentibus nobis, sortitur intermissionem. hic vero, quodãmodo proæresi ac volũtatis imperio obsecundare videtur. Ille præterea a solo corde perficitur, hic vero soli cerebro fatetur originem. Porro solus pulmo atq; etiã cor, totam thoracis regionẽ implent, circũuallãturq; duodecim vtrinq; costis: quarũ septem quidem veræ fixæq; sunt, reliquæ vero quinq; mendosæ, nothæ, atq; etiã spuriæ a medicis appellantur: a vulgari nominis appellatione, ipsa vtiq; analogia desumpta. Vocant enim nothũ, spurium, siue illegitimũ, qui ex peregrina atq; externa muliere sit natus. Idcirco, ꝙ septẽ superiores costæ non solũ spinæ dorsali, verũetiam ossi pectoris tanq̃ vtriq; parenti sint alligatæ, merito dicuntur legitimæ: quinq; vero inferiores spuriæ, ꝙ ex parentibus alterum, nempe os pectoris, non agnoscant. Iam rursus, quum omnium corporis partiũ, pulmo pars imbecillima sit, plurimis iisdẽq; grauissimis morbis tentari solet. Siquidẽ ob substantiam quam admodũ spongiosam sortitur, quẽuis humorẽ etiam fæculentissimũ facile in suos excipit sinus. Locũ habet præterea ad fluxiones & rheumata, si qua pars, accommodatissimũ. Mitto ꝙ perpetuo sit in continuo motu: quod non parũ adfert momenti ad turgentes humores ad se alliciẽ-

dos, deniq; pluribus q̃ alia pars morbis solet cõflictari pulmo. Qui quidem omnes cũ in alium reseruandi sint locum, ad reliqua deinceps nos conuertamus. Quẽadmodũ enim ventriculus per stomachũ siue gulam potũ & cibum ad se trahit, ita etiam pulmones per fistulam illam quam Græci τραχεῖαν ἀρτηρίαν, Latini asperam arteriam appellant, animam frequenter inspirant, eandẽq; ordinata vicissitudine rursus cõcalefactam expirant. Dura quidẽ est ac aspredine denticulata talis arteria, idq; non frustra fuit a natura perspectũ. Si enim mollis læuisq; fuisset, vtputa ex sola carne cõfecta, timendũ sane erat, ne in sese tandem concidens, aeri quanuis tenuissimo, foret maximo impedimento, vt minus posset ad pulmones præcipitari, musculosis fistulis conniuentibus. Ad hæc etiam, ne inter deglutiendum, ex potulentis seu esculentis, per hanc viam aliqua portio ad pulmones delaberetur, quorum actiones euerteret ac deturbaret, natura haudquaquam improuida, huic non mediocri calamitati, artificiosissime voluit esse prouisum. Nam ad finem asperæ arteriæ, regionem faucibus paulo inferiorẽ, quãdã epiglottida siue lingulã coadaptauit, quę soli animæ se facilem præbet, reseratq;: reliqua vero omnia, q̃ pulmonibus fore ingrata cognoscit, tanq̃ operculũ non vulgare, coheercet atq;

retrudit. Nec tamen id ita accurate fieri possibile est, vt nonnihil ex liquidioribus simul cũ spiritibus non delabatur, id potissimum, quod ad madefaciendos asperæ arteriæ bronchos maxime sit ex vsu. Quod si forte quæ defluit humiditas, quãtitate vel qualitate modum excedat, ita vt potius aspera arteria exasperet quam foueatur, raucedinem haud dubie gignit. Nam per inæqualem viam inæqualiter spiritus præcipitatur. Id autem raucedo est. Plerunq; etiam contingit, vt si aliquis per imprudẽtiam, inter deglutiendum rideat cachinneturve, repẽtina strangulatione moriatur: delapsa videlicet aut mica panis, aut spina aliqua, aut deniq; quauis esculentorum potulentorũve portione in magnam arteriam, quæ vitalis spiritus vias funditus intercipiat. Atq; is affectus, suffocatio siue strangulatus dicitur. Nec est quod in epiglottidis compositione amplius simus superstitiosi, quũ præsertim Galenus libro septimo de vsu partium, vt in plurimis aliis locis, fusissime exaggerarit hæc omnia. Hac potissimum vna in re, absolutissime ars æmulata est naturã. Nam quemadmodum ipsa natura, superiori asperæ arteriæ parti, nempe laryngi, lingulã illam apposuit, vt aer nõ liber nec dispersus, sed coactus ac veluti per angiportus, ad vocẽ videlicet cõpingendam, eliderctur, ita etiam tibiarum arti-

fices, alteri fistulæ oræ siue extremitati surculũ quendam adstringunt, vnico duntaxat relicto perexiguo foramine, per quod aer arctissime percoletur. Quod igitur surculus in fistulis præstat musicis, id epiglottis in aspera arteria videtur præstare. Et quemadmodũ tibiarum concẽtui, si eas humore aliquo liquido (vt fieri solet) illinas, nihil intuleris detrimenti, ita etiam mirandum tibi non est, si aspera iam dicta arteria, ceu lenimentũ quoddam, aliquam desideret irrorationem. Porro quemadmodũ ex ventriculo redundantia excrementa vt plurimum per stomachum excernuntur, ita etiam quæ thoracis regionem infestant, si ad maturationẽ perueniant, frequentissime per vnicam arteriam asperam excreantur. Rarenter autem, licet interdum, detrudũtur etiam per aluum: ꝗ ea via admodum sit prolixa, plurimisq; tortuosis flexibus atq; ambagibus intricata. ¶ Video igitˉ iam secundam nostræ commentationis particulam, quæ maximopere me torquebat, omnimodo esse absolutam: eam videlicet quæ ad vitalem animæ vim spectabat considerandã. Reliquum autem nunc est, vt tertiam partem quæ circa principalissimam animæ facultatem versatur, tertio aggrediamur enucleandã. Iam tanquam axiomate nobis præscripto, naturalem animæ vim in hepate, in corde vero vitalem,

pro dignitate esse locatam. Postea quàm ex ea-
ua illa vena quantũ sanguinis desiderabat cor,
quũ ad nutriendos pulmones, tum etiam ad cõ
ficiẽdos vitales spiritus, per auriculã dextri vẽ-
triculi accepit, quã intellexit sibi superfluã reli-
quã portionẽ sanguinis, habita partiũ superio-
rum ratione, per magnã venam quæ in iugulũ
sese extendit, ad ipsum cerebrũ sinit peruolita-
re, ita tamen, vt particulæ omnes quæ in huius
venæ vicinio sunt, obiter quasi p riuulos quos-
dam, ab hac latissima vena exortos, pabulũ &
nutrimentum suscipiant. Quum enim parteis
vicinas cõmemoro, superiorũ costarũ muscu-
los tibi intelligendos velim, præterea etiã quæ
clauiculis adnascuntur parteis omnes: nempe
axillas, humeros, homoplatas, deniq; brachia
ipsa, in quæ omnia per eos venarum riuulos
sanguis ruberrim⁹ copiosissimusq; riuatur. Cæ-
terum quũ fere nunquam vena sine arteria co-
mite reperiatur, tum vel minime hac in parte
eam sine arteria est reperire. Siquidẽ a sinistro
cordis specu, arteria magna, feruẽtissimoq; spi-
ritu plena, plane admodũ explãtatur, sesq; iti-
neris comitẽ exhibet ipsi venæ. Sed quũ primũ
ad regionẽ cerebri tanquã ad emporiũ quod-
dam arteria simul & vena vnanimiter aduenta-
uerint, tanquam mercatores diligẽtissimi, quo-
rũ singuli ad sua negotia discurrũt, quadante-

nus dissociãtur. Nam vena quidẽ ad omnes particulas cerebri reficiẽdas protinus se cõuertit, arteria autẽ in modum reticuli siue plexus, ad basim vẽtriculorũ circa corpuscula quædã adenosa, variis circũuoluitur gyris. Qui quidẽ plexus, a Galeno rete mirabile, difficillimũ tamen inuentu, appellitari solet. Etenim in hoc plexu ex vitalibus animales spiritus conficiuntur: nõ ꝙ fiant calidiores q̃ antea (nihil enim vitali spiritu reperitur calidius) sed ꝙ cerebri frigiditate adamussim contemperentur. Consonũ nanq; erat rationi, vt facultas a qua motus & sensus proficiscũtur, minime excelleret caliditate, sed q̃ maxime temperata foret: quandoquidẽ qualitates plus q̃ par sit exuberantes, tantum abest vt sensum efficiãt aut iuuẽt, vt etiã quãmaxime euertãt. Erant præterea nerui, animalis spiritus vasa futuri: qui quum natura frigidissimi sint, haudquaquã spiritum calidissimum, si talis animalis euaderet, possent perferre. Breuiter, fieri vllo modo non potest, vt a cerebro frigidissimo, quod ad cordis refrigerationem Aristoteles prodidit esse formatum (bona eius id venia dixerim) vitales spiritus calidiores reddantur. Alioqui plus caliditate valere quàm cor, ipsum esset dicendum, si spiritus excalefactos à corde, calidiores posset efficere. Non igitur spiritus in cerebro calefiunt, sed potius

retunduntur ac refrigerantur. Qui quidem talem temperaturam assecuti, ex plexu illo retiformi in cerebri benignam substantiam ventriculosq; disseminantur, vt illinc tanquã per riuulos in singulas corporis parteis per neruos disseminentur. Hinc igitur non est obscurum colligere, animalem spiritum, principalissimum animæ esse instrumentum: verum animã quæ hoc vtitur instrumento, in cerebro residere iam diximus. Nam si quòd naturalis potentia esset omnium imperfectissima, ideo vilissimam sibi sedem accepit, bene habet, mea quidem sententia, si princeps animæ vis, ꝙ inter omnes sit nobilissima, preciosissimam nobilissimamq; sibi sedem exposcat. Caput autem inter omnia membra (authore Platone) citra cõtrouersiam est diuinissimum, cui totũ corpus subiectum, subesse parereq; dii immortales iusserunt. Taceo ꝙ a cerebro omnes nerui ducũt originem, qui quidem spiritus animalis vasa quum sint, ac ipsius motus & sensus veluti instrumenta quædam, satis splendide docent illic animam residere. Quid? an non ex cerebro Iouis, Pallada fuisse productam fingunt etiam poetæ? quid non ex iecore? quid non ex corde? Nam rationi consentaneum erat, deam multo omnium prudẽtissimam, ex preciosissima prudentiæ sede, suam ducere originem. Indignissi-

me igitur lapsus est Aristoteles, nutriendi, mouendi, sentiendi atq; intelligendi, cor esse principiũ autumans, euertensq; simul ac deturbans quæ experientia pariter & ratione fuerunt cõprobata. Experientia quidẽ, nam quis obsecro in anatomicis speculationibus omnẽ neruorũ propaginẽ a cerebro deriuari inficias eat? ratione autẽ, nã si nerui omnes qui cerebro cordiq; sunt cõmunes, vinculo quopiã excipiantur, cõfestim partes omnes quæ ad cor spectant, motu simul & sensu destituũtur, superioribus omnino illæsis. quod sane nõ fieret, si a corde & nõ a cerebro sensifica illa facultas prodiret atq; emanaret. Sed quid aliud deũ immortalẽ nobis ostẽdũt apoplexiæ? quid morbi comitiales? quid ea mẽtis alienatio quã græci phrenitida vocãt? q̃d inquã isthæc omnia declarant, q̃ principẽ animæ vim in cerebro residere? Id autem vel ex multitudine imperitorũ est satis perspicuum. si quidem insensatos, vacuos cerebro vocãt, timidos autẽ animoq; perculsos, protinus excordes appellant: ostendẽtes nimirũ in hoc animosam animi vim, in illo autẽ principẽ & ratiocinatricem esse locatã. Qui igitur adeo petulãs fuerit, adeoq; sua arrogantia cõfidẽs, vt perfectissimã animæ vim, in cerebro sitã esse inficietur, legat cõmentarios Galeni, quos de placitis philosophorũ conscripsit, vbi ni ex industria deli-

ret,improbeq; sit ptinax,rationib⁹ & authoritatib⁹ couincet. Porro cerebrũ in tres digerit sin⁹:quorũ duo q̃dẽ in anteriori collocãt regiõe: terti⁹ autẽ qui memoratrici potẽtiæ inseruit, in cerebello qđ parẽcephalida græci vocant, sedẽ accepit. Etẽm vniuersa fere medicorũ corona, in anteriorib⁹ cerebri sinib⁹ imaginationẽ ꝑdidit esse:in posteriori autẽ,tã q̃ ipsi⁹ animi cõclaui lõge abditissimo,facultatẽ memoratricẽ. Siquidẽ facillimũ cognitu est,hasce animæ facultates,nõ rõne solũ,verũetiã sede distingui:quãdoquidẽ stat aliqua earũ illæsa,reliquas oẽs cõtaminari. At vero sensus communis anteriores versus cerebri partes locat⁹,illis omnib⁹ tã q̃ cẽtrũ circũferẽtiæ respõdet. Cui q̃dẽ sensui cõmuni,sensus omnes exteriores gratissime famulãt. Illi nãq; sensibilia ipsa apprehẽdũt:quorũ nullũ ferẽtes iudiciũ,eadẽ sẽsui cõmuni tradũt examinãda: satellitũ instar q in carceres delinquẽtes detrudũt. Ii siquidẽ ne minimum quidẽ de vita aut morib⁹ delinquẽtiũ inquirũt,sed eos violẽter arreptos,cõfestim trahũt ad prætorẽ interrogãdos:ac demũ ad insidiãdos alios sese cõuertũt. Ita nimirũ sensum cõmunẽ analogia quadã ad prætorẽ intelligas. Nã posteaquã sensibiliũ species a satellitibus,hoc est sensib⁹ exteriorib⁹ delatas acceperit(accipit em̃ varias rerũ imagines)protin⁹ eas discernit,earũq; varias differẽtias assignat,necnõ cõtraria separat a suis cõtra

riis. Quod si qd obiter reperiat p̃clarū, animaduersióeq; dignū, id ne cōtinuo labatur, illico in cerebelli vētriculū, q̄ illi vicinus sit, tanq̄ in ærariū prōptuariūq; reponit. Quod vero friuolū est, ac nō magni momēti, sed leue, id protin⁹ sinit abire. Enimuero quibus hæc posterior cerebri pars, humidiuscula simul & molliuscula fuerit (ii enī sunt ingeniosi) vt facile inueniūt ac reminiscūt̄, ita minime memoria valēt, q̄ ob improbā cerebri humiditatē atq; mollitiē, facile eis rerū elabāt̄ imagines. At quib⁹ durior est q̄ rationi cōueniat (id potissimū accidit rudibus) vt ægri⁹ quippiā animo cōsequūt̄, ita lōge tenaci⁹ semel acq̄sitā eruditionē cōseruāt. Ducta ad sigillū nō vulgari similitudine: cui⁹ figura, vt citi⁹ ceræ imprimit̄ q̄ ferreæ moli, ita multo celeri⁹ exolescere solet. Atq; id potissimū est ī causa vtq̄ parēcephalide molli sunt, recētia facilè memoria retineāt, vetustorū maxime obliuiscāt̄. qui rurs⁹ dura, poti⁹ cōtra. Cæterū ōnibus his q̄ diximus, vnica imperat ratio: cui tāq̄ clarissimo toti⁹ corporis imperatori, summoq; monarchæ, ōnia obsecūdare videt̄. Nullū tamē in cerebro p̃ticularē ratio sibi delegit locū: sed p̃ totū cerebrū meās, vagatur atq; discurrit. Dispūgit præterea quæ vult, obliterat atq; cancellat: pro libituq; alia denuo cōstituit. & vt paucis rē omnē absoluam, hac vnica animi dote animalibus brutis, atq; etiam hominibus insensatis, homo

absolutissimus pstat, diisq; supremis assimilatur. Quòd si interim turpiter sese gerat ea pars animæ quã mollem atq; effœminatã diximus esse, præsto aderit ipsa ratio, q̃ tanq̃ seruo dominus, illi imperat seuerissime. Verũ ne profundũ aliquod salebrosumq; pelagus, a quo postea extricari nõ simus potẽtes, ingredi videamur, eo vnde digressi sumus, iã rursus nos conuertamus. Visus igitur primo (doctrinæ siquidẽ gratia ad particularia descendo) albedinẽ nigredinemq; apprehẽdit, nec vlterius quidẽ progreditur. Secundo autẽ sensus cõmunis, quatenus e directo visui respõdet, rudiori quadã minerua iudicat albũ quod est, quiddã esse diuersum a nigro, nec in vnum vnq̃ cõspirare posse eos colores. Cæterũ intellectus, altiora, maioriq; cõtẽplatione digna disquirẽs, singula sua terminat finitione, illustrat, polit, ac absolutissime limat, assignãs id albũ esse, quod sui coloris ratione visum dissipat disgregatq;: nigrũ vero, quod roborat sueq; cõciliat. His itaq; omnib9 facultatibus cerebrũ est origo: tametsi interdũ subeat admirari nonnullis, a mẽbro insensili (prorsus enim est sens9 expers) sensum & ratiocinationẽ oriri. Verum quũ a cerebro hæc omnia oriri dicimus, ab spiritibus animalibus qui in cerebro elaborãtur, est intelligẽdum. dicimus etiã tametsi cerebrũ actu insensile sit, potẽtia tamen nõ sensu carere Nã si substantia eius induruerit vt nerui, certe

exactissimum sensum possidebit. Prorsus enim eadē substantia est cerebri atq; neruorū: hoc so lū interiecto discrimine, q̧ illa mollis, hæc dura rigidaq́; videat̄. Porro in hoc etiā viscere, somnus soporosiq; omnes generātur affect⁹. Vnde si quā Plinii sentētia faciat fidē, quæ cerebro carēt, nullo modo percipiunt̄ dormire. At quo modo in cerebro somnus qui priuatio quædā vigiliarū est, fiat, absolute nobis pronunciandū nō est. eū fieri repleto multis vaporib⁹ cerebro, perinde vt Aristoteles factitauit, sed prius exigua distinctione præscripta. Somnus nāq;, alius est naturalis, alius cōnaturalis, alius præter naturā. Præter naturā enim gignitur somnus, dū frigidissimis crassissimisq; vaporib⁹ substātia cerebri imbuta, anima videtur sopiri, ac mirū in modū labefactari. Qui quidē morbus a græcis quidē λήθαργος, q̧ eo morbo detēti, q̄maxime obliuiscātur, a latinis autē inexpugnabilis dormiēdi cupiditas appellat̄. Cōnaturalis vero fit, esculētorū aut potulētorū fumo frigido siue calido in substātiā cerebri peruolitāte. & quoniā isto soporis genere singulis dieb⁹ homines tētari solent, placuit eū cōnaturalē appellitare, q̧ naturalis homini abierit ex cōsuetudine. Tertia demū differētia somni, q̄ vera est ac naturalis, fit nō repleto cerebro exhalationibus aut vaporib⁹, sed exhalatis spiritib⁹ animalibus, q sensibus erāt præfecti: quib⁹ exhaustis atq; cōsum-

ptis, instrumenta siue organa ipsa, per q̃ vtiq; fiunt sensationes, cócidãt atq; decũbãt est necesse, vt quæ sine illis sua munera exequi non sint potẽtia. Velim equidẽ tanquã exẽplũ tibi proponas, machinas quas ad farinã ex hordeo aut tritico cóficiẽdã homines adinuenerũt, Quarũ nónullæ quidẽ vt moueãtur, aquã exuberantẽ desiderant: nonnullæ autẽ aera impetu nó vulgari irruentẽ. Quòd si vno aut itẽ altero instrumẽto frustrẽtur, ne minimũ quidẽ motũ recipiunt. Sẽsoriis igitur organis nó defraudabimur, quandiu spiritus animalis qui eos gubernat, dissipat⁹ nó fuerit. Verũ si dissoluatur, quod in vehemẽti exercitatione, in assiduis lucubrationibus, ac deniq; in lóga vigilia fieri cótingit, feriabũtur ꝓculdubio sensoria, donec rursus restauretur talis facultas. Idq; potissimum fit nocturno tẽpore. Tũc eñ quiescit omnino animalis illa facultas, naturalis vero pariter & vitalis, si vnq̃, acerrime cooperãtur. Etenim spiritus animales, tãetsi animæ instrumentũ existãt, fiũt tamẽ nó ab anima, sed a natura. A cerebro nerui omnes mediate vel sine medio (vt ónibus in cófesso est) ducũt originẽ. Cæterũ eorũ quidẽ qui immediate exoriũtur, septẽ sunt institutæ syzygiæ, seu (vt vulgo dicũtur) cóiugationes. Eorum autẽ qui mediate, nó cósueuerũt medici distinctionẽ aliquã vsurpare: vnica enim eos omneis intelligũt, Atq; ii quidẽ oriũtur nó a cerebro,

sed ab ipsa spinali medulla, quæ a parēcephali-de, hoc est cerebello ducit originē. spinalis enī medulla, sua natura mollis quū sit, ac nihilo fe-re a substātia cerebri differat, nō sortit̄ nerui no-mēclaturā. Verūenimuero quū nerui ab spinali medulla orti innumeri sint, ac ꝓpemodū infi-niti, operæpretiū videor facturus, si eis p̄teritis, ad eas septē syzygias q̄ protin⁹ a cerebro deriuā-tur, vniuersum sermonē cōtulero. Prius tamē a diuisione auspicabimur, hinc sumpto nobis ini-tio. Neruorū alii qdē duri, alii vero molles. Du-ri enim aptissimi sunt ad motū, ineptissimi aūt ad sensum, licet quadāten⁹ sensiles sint, vt ōni-bus neruis est cōparatū. Porro molles, ad motū quidē lāguidi sunt & impotētes, ad sensum ve-ro accōmodatissimi. Præclare igitur prudētissi-ma rerū omnū natura, neruis quidē mollib⁹ ad sensum, duris autē ad motum, vsa est in particu-lis cōpingēdis, queādmodū in lingua factū esse iā diximus. Ideo enim frequētissime nobis cō-tingit, sensum funditus interire, motu prorsus illæso, sicuti interdū ecōtra, quū videlicet p va-rios neruos, tales obeūtur functiones. nā si per eundē, necessarium est exoluto sensu, similiter motū exolui, quū mot⁹ q̄ sensus, maiorē spirit⁹ vim desideret. Ad institutū igit̄ nos cōuertam⁹. Prima neruorū syzygia, eorū est qui optici ad oculos q̄ mollissimi demittūt̄. Producūt enī ab anteriori cerebri parte, q̄ humidissima simul &

mollissima est, ad quã quo nerui magis accesserint, eo videbũtur molliores: quo vero ab ea magis abscesserint, eo duriores euadẽt. Cæterũ vocãtur hi nerui optici, q̃ spiritũ illum visificum ad humorem deferant crystallinum. sed de his postea fusius. Secunda neruorum coniugatio, neruorum est oculos ipsos mouentium, qui tãto duriores opticis sunt, quanto a duriori loco exoriuntur. Porro tertia, eorum est qui in malas, tempora, atq; etiam in dẽtium radices disseminantur. crediderim tamen ab hac, in ipsius linguæ pelliculam, vt gustum absoluãt, nõnullos sese insinuare. Verum quartæ coniugationis nerui, in vniuersum palatum penitus inseruntur. At auditorii meatus, a quinta suos neruos sortiũtur. Etenim sexta, ea est quæ a postrema cerebri parte producta, in intestina, in mesenteriũ, in ventriculum, ac potissimũ in osculum eius supremum, deniq; in viscera omnia, q̃ vberrime sese expandit. Horum enim neruorũ ratione, cerebrum cum aliis extis plane cõsentire videtur. quod videre est in euersionibus ipsius ventriculi, cordis, atq; iocinoris. Viscera enim omnia, quum libero motu qui neruis fit, nequaquam egerent, duros neruos minime desiderarunt: sed solis illis fuerunt contenta, qui dolorem ac voluptatem, pro variis vtiq; dispositionibus possent sentire. At vero septima &

vltima coniugatio,neruorũ est qui ab ea parte qua cerebro spina cõmittitur,explantati, in laryngã, fauces, atq; etiam linguæ radicem musculosq; disseminantur. Nunc vero ad primam neruorum cõiugatiouẽ,quam diximus neruorum esse opticorum, denuo nos conuertentes, eorum naturam atq; etiam vsum protinus exequamur. Explantantur itaq; huiuscemodi optici nerui,ab anterioribus(vt diximus)ventriculis cerebri, protenduntur autẽ vsq; ad oculorũ radices. Nec vllius alterius rei gratia ventriculi gemini fuerũt formati, q̃ horum neruorum explantationis. Videntur enim tales ventriculi,fonticuli lympidissimæ aquæ:nerui vero optici,riuuli siue canales, qui illinc aquam exhauriunt. Quo fit vt huiusmodi nerui,non duri,nõ solidi, non deniq; asperi sint, sed concaui,siue porosi,atq; mollissimi: vt spiritibus animalib⁹ non difficilis sit permeatio. Verum quum à cerebro in oculorum regionem via non esset admodum tuta,ni,quemadmodũ in canalibus fieri solet,quib⁹ lateres vel aliquid id genus aliud ad arcendos impetus exteriores apponimus, etiã aliquod munimẽtum circumposuisset his neruis natura:ne in hoc quidem voluit illis nõ esse consultum. Nam vbi primũ regionem cerebri sunt egressi, non parũ firma superciliorũ ossa, tanq̃ vallũ illis vndiq; coadaptantur. Por-

ro quum ad oculorũ regionẽ peruentum est, in plurima simul & tenuissima filamenta, variis modis vterq; neruus disseminatur. Quæ quidẽ postea mutuo inter se coeuntia, tunicam quãdã internã (si tunica dicenda sit) quæ à Galeno ἀμφιβληστροειδὴς, id est reti persimilis appellat̃, conficiunt. Ambit enim huiuscemodi tunica à tergo crystallinũ humorẽ simul & vitreũ: atq; hũc quidẽ quasi in ergastulo quodã coercet, vt minus in pupillã, hoc est in anteriorẽ crystallini humoris regionẽ prosiliat', atq; ita visioni sit maximo impedimẽto. Efficit enim in crystallino humore amphiblestroides tunica veluti circulũ quendã siue orbem eximiũ, qui horizonti vel alicui circulo sphærã per æqualia secanti, analogia quadã respondet. Difficillima est sane omnium hæc de oculis anatomica speculatio, quum ob varietatem tunicarum, tũ etiã ob humorũ multitudinẽ ac diuersitatem, qui ab ipsis ambiũtur tunicis. Verum quã fieri poterit cãdidissime, verã oculorum cõpositionem, nitar impræsentiarũ depingere. In oculis enim (vt earũ numerũ vnico verbo expediam) septẽ annumerantur tunicæ, quarũ tres quidẽ anteriorẽ regionẽ occupant, reliquæ vero quatuor, omnino posticas partes absoluũt. Cæterũ quum multis numeris politiores, anteriores tunicæ sint, euidentiusq; artificiũ naturæ redõ-

leāt, de illis potiſſima habeť apud medicos ratio, illiſq; ſolū, nomina peculiaria indiderunt: leui admodū, ac veluti per tranſennā facta mētione, earū quæ a tergo cryſtallino humori atq; etiā vitreo adhæreſcūt. Nunc vero ad ipſum rurſus accingamur negotiū: & quod Galenus libro x. de vſu partium ſuperſtitioſa ſimul & diſperſa oratione complexus eſt, id in iuuentutis docēdæ gratiā, paucis admodū cōpilemus. Duplici tunica cerebrū ipſum contegiť, altera quidem craſſiſſima, quæ dura mater a medicis dici ſolet: altera vero molliſſima ſubtiliſſimaq;, quæ ideo piæ matris nomē accepit. Hæc enim, choroides etiā a Galeno vocať. Sed quorſum hæc? iam nunc dicam. Etenim a dura matre, quæ cerebri veluti propugnaculum eſt, tunica quæ in oculis primo nobis occurrit, humori cryſtallino veluti murus appoſita, ducit originem. Quā quidem a cornu ſimilitudine in ſubtiles laminas compti, merito κερατοειδῆ, hoc eſt tunicam corneam appellāt. Nec exiſtimes vnicam atq; ſimplicem hāc tunicam fuiſſe formatam: nam ſi aliquo ſubtili ſcalpello, vel qua venæ aperiuntur lanceola, eam velis paululum vellicare, diſiungereq;, ſex aut ſeptem tunicæ tibi aparebūnt. Verum quum nec colore, nec ſubſtantia, nec denique conſiſtentia iſtæ tunicæ inter ſe diſſideant, ſub vnius κερατοειδοῦς, id eſt

corneæ vocabulo cõprehenduntur. Huic tunicæ proxime adhæret alia, quæ a ſubtili explanatur meninge. dicitur enim χωροειδὴς, quòd benignum illud cerebri inuolucrũ, à quo ipſa ducit originem, chorion appelliretur. Vocatur præterea ῥαγοειδὴς, id eſt acino vuæ perſimilis, quòd inſtar vuæ ſit orbiculata. Poſt ipſam autẽ ragoidem, ſubtiliſſima quidẽ ac propemodum ſenſum effugiẽs arachnoides, anteriorem verſus pupillam cryſtallini humoris regionem, veluti amiculum quoddã longe leuiſſimum, ambit, protegit, atq; amplexatur. Verum ne molliſſimus cryſtallinus humor, à cornea tunica longe duriſſima, aliquo modo collideretur (nihil enim tunicarum inter hanc & illũ, dempta arachonide, quæ nullius eſt reſiſtẽtiæ, atq; perforata ragoide, mediabat) mediã illam regionem aquoſa quadam humiditate atq; etiã ſplẽdidiſſimo ſpiritu, ſolertiſſime repleuit natura. Quæ nimirum humiditas, ceratoidem tunicã prorſus habet diſtentam, vt minus in ſeſe cõcidẽs, viſificum inſtrumentũ opprimat atq; perfundet. Porro iſtæ tres tunicæ quas diximus anteriores, circa circulum quendam eximiũ, quẽ ad ſimilitudinẽ arcus cæleſtis, doctiſſimi quiq; græcorum irim appellauere, cũ poſterioribus quatuor iunguntur. Cæterum albicãs illa tunica, quæ plurimis venulis videtur inſperſa, non-

dum sibi peculiare nomen accepit, videtur tamen apophyseos officium ac ministerium sortiri. Siquidem præter hoc quod sanguine partes subditas madefacit, easdem tegit, atq; etiam ossibus superioribus tanquā valentissimum ligamētum annectit. Est præterea quædā alia tunica huic coniuncta, quæ (authore Galeno) in ἀπονεύρωσιν quādam, id est neruosa filamenta, musculis mouentibus oculū colligata, degenerat. Diximus igitur iam de sex oculorum tunicis: verum quoniā quænam septima tunica sit, non facile cuiuis constat, (reliquæ enim ab his, maiorem carnis quā tunicæ referunt similitudinem) multo satius & quidem honestius videtur, eam impræsentiarū præterire silentio, q̄ friuola quadam fictione, teneræ imponere iuuentuti. Septem itaq; oculorum tunicæ tres humores non paruo discrimine differentes, sub se cōtinēt atq; ambiunt: vitreū scilicet, quē ὑαλοειδῆ vocāt: aqueum, oui aquato haud absimilem: ac deniq; κρυσαλλοειδῆ hoc est crystallinum. Quorum quidē trium humorū vltimus, nempe crystallinus, longe preciosissimus est: ideoq; mediā inter alios duos occupat sedem. A posteriori enim parte, vitreo tāquam substerniculo ac puluinari insidet: ab anteriori vero, alterū quē albumen oui referre diximus, habet tanq̄ lenimen ac refrigeriū. Nutritur quidem humore

vitreo & ipse crystallinus humor, fouetur autẽ atq; humectatur altero quem aquosum appellant: licet hic, alterum etiam præstet visum, distendendæ videlicet ceratoidis, vt minus per pupillam, humorem opprimat crystallinum. Quod sanè mirandam illam circa nostri corporis harmoniã, Promethei prouidẽtiam nobis exaggerat. Miraberis etiam, sat scio, si ragoidus tunicæ internam circumferentiam, quàm diuersicolor sit, animaduerteris. Etenim ratus ille summus totius mundi monarcha, ab intrinseca albedine lumina nostra vel quam maxime læsum iri, quum ab extrinseca quæ remotior est, acerrime etiam lædantur (albedo enim manifeste disgregat visum) ad aciem oculorum corroborãdam, viridem, cæruleum, denique nigrum colorem, concauæ ragoidis parti, non parum artificiose est molitus. Isti nanque colores, quo longius albedinem fugiunt, eo cumulatius visum conciliant, colligũtque. Porro visio ipsa, veluti passio quædam est. Passio autem omnis per contactum fiat est necessarium: quamobrem liquido constat, ad visionem necessario contactum accedere. Visio tamen non solum fit recipiendo, quemadmodum prodidit Aristoteles, sed etiam extramittendo, vt Galeno atque etiam rationi est vel maxime consentaneum. Defluit siquidem a ce-

rebro ipſo,per neruos quos opticos appellaui-mus, ſpiritus quidam ſplendidus, qui poſtea ab humore cryſtallino elaborationem quan-dam indeptus,elabitur per pupillam, atque ex-terno lumini commiſcetur, tanquam nuncius ſiue apparitor cerebri diligentiſſimus. Tria itaque ad viſionem neceſſario deſiderantur, ſplendidus ille ſpiritus, qui defluit a cerebro per neruos opticos: quare ſi nerui illi aliquo modo obturentur,obſtruanturque,ſubito qui-dem orbamur viſu. Deſideratur præterea & lumen ipſum externum, a quo noſter anima-lis ſpiritus ducitur atque iuuatur.Inde eſt quòd in tenebris inſpicere non valeamus, deſtituti nimirum aeris ſplẽdore, animalium ſpirituum duce familiariſſimo.nã cũ animalis ſpiritus na-tura ſplẽdidiſſim9 ſit,in aerẽ ſibi diſſimilẽ voli-tans, ſubito quidẽ marceſcit ac diſſipat̃.Tertiũ demũ quod deſideratur,ſpecies rerũ videndarũ ſunt: quæ ad cerebrum ne,an ad humorem cryſtallinum ſolum perueniant, certe non au-ſim aſſerere. Eas tamen ad viſionem neceſſa-rio confluere, inficiari fuerit abſurdum. Quæ quidem quo plures fuerint, & exuberantio-res, certum eſt eo viſum fore firmiorem, ab-ſolutioremque. Huius rei non exiguam o-mnibus faciet fidem, excelſum montem vel alia id genus multa, a quibus plurimæ diffluũt

ſpecies, multo facilius conſummatiuſq; percipi à nobis, quã aliquod corpus exiguum, à quo prorſus nullæ aut quidem raræ elabãtur. Porro quum ſpecies nomino, qualitates viſibiles à quibus alteramur, intelligas. Alteramur autem ab eis, non ſecundũ vniuerſum corpus, ſed ſecundũ vnicum organum ſiue ſenſoriũ, nempe oculũ ipſum, qui ipſius animæ organũ eſt. Nec exiſtimes oculũ ipſum videre. ſola nanq; anima eſt, quæ per oculũ tanquam per feneſtrã aliquam intuetur. Atq; id ſane in cauſa eſt, vt in acerrimis animæ cõtẽplationibus, oculis quaſi orbari videamur, anima altioribus meditationibus implicata. Plurimis autem de cauſis, luminibus orbantur homines. Interdũ enim ob aliquã ſuffuſionẽ, quam græci ὑποχῦμα cognominant: dum inter arachnoidem tunicam, quæ cryſtallinum ambit humorem, & ceratoidem, fuliginoſus aliquis vapor eſt interceptus. Verũ de ſuffuſionibus alias fuſius. Aliquando etiam ob cerebri maximam imbecillitatem, vel neruis opticis circa tempora ipſa aliquo telo traiectis. Fit etiam non raro, vt oculorum acies, intuendiq; vis, ob repentinam aliquã tranſmutationem funditus deperdatur: vt ſi ex loco tenebricoſo, in ſplendidum lucidumq; nos cõferamus. Quod contigiſſe ſcribit Galenus illis qui à Dionyſio Siciliæ tyranno in carceribus deti-

nebantur. Refert enim Dionysiũ ſupra carceres ſplẽdidiſſimã domũ cõſtruxiſſe:ad hæc etiã, candidiſſima calce illitã atq; incruſtatã: in quã videlicet miſeros calamitoſos,poſt longam in vinculis habitationẽ, miſere excæcandos ducebat. Qui quidẽ quũ ſplendorẽ iam diu deſideratũ magna cũ voluptate intuerentur, imprudẽter occæcabãtur.Equidem quid mihi contigerit tenerã ac puerilẽ agẽti ætatẽ,non prætcribo ſilentio.Quũ enim ad pueriles ludos non ſuppeteret mihi pecunia,nec eſſet vnde eã poſſem cõflare, patrẽ a tergo ſecutus,qui febricitãtem quendã nobilẽ inuiſebat, ſimul ego cũ eo aſcẽdi ad ſuccũbentis cubiculũ. Erat enim pellucidũ ſatis,cæterũ mihi tenebricoſum admodũ videbatur,quòd ex ſplẽdidiori venirẽ loco. Quũ itaq; paululum conquieuiſſem,vidi forte fortuna crumenam quãdã circa ægrotantis lectricã ſemiproiectam : & quia pari iudicio putabã & ægro & cæteris circunſtantibus oculos caligare perinde vt mihi(falſo tamen,nã illi iã longa mora tenebras ipſas perdomuerãt)propius accedens, cœpi eam manibus contrectare. Verum ille cuius res agebatur (non enim morbus abſtulerat illi loquelam) quid tibi(inquit)cum mea crumena? An non ſat eſt me pharmacis inaniri, niſi etiam ea tuis manibus exoluatur? Ego vero erubeſcens obſtupui:ac acerrime

de luce & tenebris cœpi philosophari. Hæc reuera mihi euenerunt, duodecimum ætatis annum agenti. Discas igitur ex hoc exemplo, quã vtilis quamq; necessaria, nõ medicis solum, verum grassatoribus atq; sicariis, omnium rerum parens sit philosophia. Nec enim tam turpiter in crimine deprehensus fuissem, si æque ac nũc cognosco, rerũ omniũ causas tum temporis cognouissem. Oculi itaq; (vt paulo altius sermonẽ repetã) tanq̃ acerrimi animæ speculatores, altissimum locum sunt sortiti. Nec vident ipsi, tametsi pellucidi admodum atq; splendidi coruscare videantur, verum anima per ipsos tanquã per fenestrellas quasdã (vt diximus) intuetur: tribus ad visum vnanimiter cõspirantibus, nempe simulacris videndarum rerum, igne interno, ac præterea externo lumine siue splẽdore: quẽadmodũ rara quadã fœlicitate Plato citra cõtrouersiã dignissimus, in Timæo significasse videtur. Cuius nimirum verba hæc sunt ἀπελθόντος δὲ ἐεις νύκτα τοῦ συγγενοῦς πυρὸς, ἀποτέτμηται. πρὸς γὰρ ἀνόμοιον ἐξιὸν, ἀλλοιοῦταί τε αὐτὸ καὶ κατασβέννυται. συμφυὲς οὐκ ἔστι τῷ πλησίον ἀέρι γιγνόμενον, ἅτε πῦρ οὐκ ἔχουσι. παύεται οὖν ὁρῶν, ἔτι τε ἐπαγωγὸν γίγνεται ὕπνου. latine autem ita sonant, Verum postquam in caliginem volitarit cognatus ignis, visificus radius euanescit, nam in aerem dissimilem sibi

erumpens, extinguitur ac permutatur: nullam videlicet cum eo vtpote aeris splendore orbato, naturæ habens cõmunionem. Iccirco videre desinit, somnumque conciliat. Porro quibus vna cõmissis & cõniuentibus oculi ipsi claudũtur, palpebræ nominantur. Quæ quidem vallo quodã pilorum ad muscas aliasq; id genus bestiolas cohercendas, nõ citra maximã artẽ muniunt. His itaq; palpebris oculi vndiq; circũuestiuntur: quæ tũ demũ in sese concidunt, quũ oculorũ facultas, qui spiritus visificus est, omnino fuerit difflata. Atq; id facile docet palpebrarũ motũ atq; etiã visionẽ ipsam ab vno eodẽq; spiritu gubernari. Siquidẽ quandiu visio fit, tãdiu agitantur palpebræ: cæterũ dum visio cessat, nempe per somnũ, palpebræ etiã feriantur, ad vtranq; nimirũ actionẽ, animali spiritu cõfluente, vel ab vtraq; pariter relegato. Vtrique vero oculorũ, supra palpebrarum regionẽ, vnicũ superciliũ prominulũ adhærescit: ad furfures, atq; etiã sudores ex capite defluẽtes, vt minus ad oculos ꝑfluãt, detinẽdos. Genæ præterea ab inferiori parte leuiter eminentes, oculos ipsos ꝓtegũt. Deniq; absolutius oculi locari nõ poterãt, ꝗ quo ordine eos sagacissima collocauit natura: plurimis iisdẽq; splẽdidissimis mẽbranis amictos: citra aliqđ occurrẽtiũ ꝑiculũ atq; discrimen. Verũenimuero si alter oculorũ, siue

ſiniſter ſiue dexter is ſit, diſrumpatur eruatur-ve, multo fælicius quàm antea, alter qui relictus eſt, ſibi viſum conciliat: ſpiritu videlicet animali antea in duos oculos diſtributo, tum temporis in alterum confluente duntaxat. Igitur abūde de oculis iam dictum nobis cum ſit, rationi conſentaneum fuerit, deinceps ad ſermonem narium tranſire. Præter hoc quod pulchritudinē atq; decorē corpori humano præſtāt nares, ad reſpirationē etiā, qua ſpiritus animales alūtur reficiūturq;, atq; inſup ad odorabiliū paſſiones percipiendas, videntur eſſe compactæ. Siquidem quemadmodū ex viſibilibus ad oculum ipſum volitant quædam ſpecies, ita etiam ex eis quæ percipiuntur olfactu, diffluūt quædā exhalationes, atq; ad oras vſq; anteriorū cerebri ventriculorū aſcendunt, vbi odoratus ſenſum efficiūt. Eleuantur quidem virtute caliditatis, qua odorata omnia (authore Galeno, atq; etiā Ariſtotele ſectione duodecima, quæſtione quarta) quadantenus videntur prædita. Poſtea vero imprimuntur cerebri anterioribus partibus: nam & ipſæ, odorandi obtinent facultatē. Per nares etiam cor ſibi trahit ſpiritum familiarē, nec minus fœliciter quā per os ipſum: quod dormientibus nobis licet videre. Aures (vt dicit Plinius) ſoli homini immobiles ſunt, vt aeris impulſui patētius cedāt. Vtra-

q; auris sinum quendã habet instar labyrinthi admodum tortuosum, plurimisq; flexibus atq; ambagibus intricatum, quem quidem ita molita est admodũ industria natura, ne aer frigidus atq; indomitus, aduersus cerebri benignã substantiã repente impetum faceret, sed prius in longo itinere elaboraretur. Explantãtur autem, quemadmodum iam à nobis est dictũ, teneri quidam nerui in aurium meatus, vt aeris repercussionem sentiscant. Auditus siquidem aliud est nihil, quàm ex solidorum corporum collisione, quidam impulsus factus, ac auditorios neruos quamacerrime feriens: vel illa eadem ipsius impulsus, cum dictis neruis acerrima conflictatio: cuius ratione cerebrum simul afficitur. Afficiuntur præterea homines, huius sensus ratione, maxima voluptate & dolore. Voluptate quidem, dum harmoniam aliquã dulcem, sonoramque modulationem perceperint. Animus nanq; ipse, quum in harmonia & consonantia quadam consistat, suis similibus exhilaratur. At si quis citra methodum atque artificium aures nobis obtundat, indigne admodum ferimus. Porro quum cerebrum frigido sit temperamento, plurima in se congerit excrementa: adeo vt ex purissimo ac benignissimo sanguine, crassam, salsam, denique viscosam reddat pituitã. Merito igitur plurimos

amplissimosq; meatus illi circumposuit natura, vt per eos tanquam canales, quæ naturæ inclementia fuerint, protinus exterminentur. Etenim præter aures ac nares, quæ interdum (tãetsi sui muneris proprium non sit) cerebri superfluitates eructant, etiam duo foramina non exigua, postea in vnicum degenerantia, ex alto cerebro per palatum in oris aperiuntur capacitatem. Substantia cerebri prætenui quadam membranula, quæ à Galeno χωρίον interdum appellitari solet, tegitur immediate. Est enim perquam mollis atque benigna, vtputa subtilissimis arteriis & venis prætexta talis mẽbrana, atque ideo a vulgari multitudine, piæ matris nomen accepit. Hanc vero alia excipit longe durior longeq; firmior membrana: adeo vt quæ reperiebatur inter illam & cerebrum differentia, eandem inter eas duas liceat adinuenire. Talem autem hanc tunicam præstitit fieri, quippe quæ necessario contigua sit cranio ossi durissimo. Quod quidem os, vniuerso cerebro veluti murus quidam firmissimus, vndique fuit deputatum. Est quidem & ipsum os plurimis suturis cõmissurisque distinctum, ad excrementitiam fuliginem, per insensilem transpirationem explodendam. Quod si in cranio reperiuntur suturæ, plura certe ossa quàm vnum, necessario sunt reperienda: atque ideo

minus vniuersum caput periclitabitur: quum aliqua particula affecta, non facile possit vicinæ parti affectionem cõmunicare. At ipsius cranii suturæ vt plurimum cõspiciuntur quinque, quarum tres quidem merito dicuntur suturæ, quòd inuicem ossa committant, suis denticulis complicata. Reliquæ vero duæ que circa tempora sunt, falso suturæ vocantur, sed ossium quæ petrosa dicuntur, cum cranio appositiones. In hunc igitur modum, suturæ habere videntur. A syncipite enim ad occiput, recta quædam sutura protenditur: super cuius extremitates, aliæ duæ lineæ propemodum parallelæ descẽdũt, quarũ altera quidẽ quæ ad anteriorem regionẽ vergit, a parte interna, duos efficit angulos rectos. altera vero quæ a vertice occiput dirimit, ab interna quidẽ duos obtusos angulos, ab externa vero vnicum acutũ cõgenerat. Tres autẽ dictas suturas, in cuiussuis cadaueris cranio facile ipse cognoscas. Hæ itaq; sunt, quæ communiter reperiũtur suturæ, tãetsi in nonnullis quidẽ plures, in nonnullis vero pauciores, sæpissime reperiantur. In summa, ipsius cranii suturarum, certus numerus non habetur. Cæterum dum hæc dextera manu conscribo, procerosissimum cadaueris caput sinistra habeo apprehẽsum, quinq; nec pluribus circa cranium lineis cõfiguratũ: quarum

tres quidẽ veræ ſuturæ ſunt, reliquæ vero duæ (vt diximus) appoſitiones. Cognito iam ſuturarum numero atq; deſcripto, non admodum arduum fuerit, oſſium ipſius capitis quot etiam numero ſint, cognitionem habere. In vniuerſum enim ſunt ſeptem, notatu quidem digniora, idq; relicta inferiori mandibula. Quoddam enim eſt os ſyncipitis, quoddam vero ex aduerſo cerebellum terminans. Sunt præterea duo temporum oſſa, quæ ſutura quam diximus in longitudinem exporrecta diſtinguũtur. Vnà autem cum his verſus inferiores oras, alia duo oſſa quæ petroſa vocãtur, quòd aſperrima ſint, committũtur. Porro ſeptimum quod ſupereſt os, plurima in ſe ambit oſſa, firmiſſimis ligamentis ligata: qualia nimirum ſunt, oculorum, narium, ac denique ipſius palati oſſa. nihilo minus omnia hæc, quòd cranio ſubiecta ſint, communi quodam vocabulo os baſilare appellantur. At vero cranium ipſum duplici tegitur tunica, altera quidem quæ proxima eſt, neruoſa, atque admodum dura, à craſſa nimirũ cerebri orta meninge, quæ per ſuturas fuit veluti in filamenta quædam prolapſa: altera vero carnoſa, vt ſuo ſanguine atque benigna caliditate, cranii duritiem ſiccitatemque madefaciendo compeſcat. Verum vſque adeo ſunt complicatæ huiuſcemodi duæ tu-

nicæ inter se mutuo, vt vix vnquam eas queas secernere. ideo vnius tunicæ nomine περικρά-νιον & περιόστιον à Galeno nominantur vbique: nempe tunica cranium succingens. Quæ quidem ne si nuda omnino maneret, ob aeris inclementiam iniuria aliqua afficeretur, vberrima capillorum cæsarie vndique fuit munita. Cæterum horum generationem, recrementis quibusdam fuliginosis, quæ indies per suturas atq; etiam poros expirant, medici omnes tulerunt acceptam. Quòd autem pro varietate materiæ, quæ pilis est generandis, eorum maxima sit differentia, vel hinc maximè discas oportet, quòd Flandri propemodum vniuersi albis præpolleant capillis, quippe qui frigidioribus scateant humoribus: Aethiopes verò, atque etiam Hispani, longe nigrioribus & asperioribus: quòd assiduo solis ardore, fuliginem maximam procrearint. At Galli, vt qui mediam inter hos teneant regionem, flauo vel fuluo, qui medii colores sunt, capillitio fruuntur. Quam ob rem non parum momenti capilli videntur adferre ad singula temperamenta dignoscenda. Nunc verò, quando per magnitudinem huius libelli, fusius diuagari non licet, (prolixior enim euasit quàm sit è ratione compendii) certe consilium est crurum & lacertorum compositionem, ad

hæc neruorum & ossium compagines, denique omnia quæ ad humani corporis absolutionem desiderantur, in aliam commentationem differentes, huic quæ prolixior est q̃ rationi cõueniat, fœlicissimum finem imponere.

τέλος.

Errata sic corrigito.

Fol.xxxix.pa.j.lin.viij.pellente. & lin.xiiii.nequeant.Fol.xliiii.pag.j.lin.iiij.docilem.

DISERTISSIMO AC MVLTIiuga eruditione cumulatissimo, D. Roderico Rhenosio, artis Pæoniæ doctori vigilãtissimo, Andreas a Lacuna Secobiensis. S.

Vum nudiustertius post multas ac varias lucubrationes, vt humanæ imbecillitati est comparatũ, nocte plurimũ ingrauescente, ad cõciliãdã fracti animi simul & luxati corporis trãquillitatem, lectũ concederẽ, Rhenosi citra controuersiã dignissime, haud scio quis bonus Genius, ad me profunde quidẽ, & (quod dicitur) in vtranq; aurem dormientẽ, libellum nostrum lachrymabundũ, ita exclamãtem induxerit. Quid? Itáne mihi prodeundũ est? Siccine per tot manus, per tot ora, per tot deniq; iudicia hominum volitandum? Sed quando ita animus est (erit enim quãdo pœniteat) quò me tandem recipiã, implumis, nudus, inermis, tot nasis, tot calamis, tot deniq; iaculis dilacerandus? An apud Parisiẽses Apollines licebit mihi vel horulã delitescere? Minime gẽtiũ. Nã q̃ salutis spes mihi superesse videbit, si ad eruditissimi Ioã. Tagautii, ob suã admirãdam prudẽtiã atq; doctrinã medicæ facultatis Decani, aut vigilãtissimi simul & fidelissimi Græcorũ interpretis

Ioannis Guinterii manus peruenerim. Certe nulla. Lutecia igitur soluendum est. Quid si in Flandriam sit exulandum? At ne illic quidem degere fuerit admodum tutum: quandoquidem quem & tu optime nosti, præclarissimus Ludouicus Viues, bonarum literarum vindex acerrimus, Hispanorum omnium decus & numen splendidissimū, eas oras suo splendore gubernat. Qui quidem quum exterminandi adulterinos authores, nullum nec modum nec finē faciat, doctissimosq; philosophorū pro sui ingenii dexteritate longe emunctissimos reddat (tanta hominis est facultas) dispungatque si in eis aliqua reperiantur spuria, friuola, atq; fucata (facessat hinc calumniatorum libido) si forte ad eius aureis peruenero, tanquam spurium, nothum, ad hæc etiam adulterinum, vt quammaxime dignus sum, totum me committet Vulcano. Illic igitur nullum video nobis adesse præsidium: ac proinde alio nobis est nauigandum. An ad florentissimum illud Hispanorū Salamantinum emporium? At si illinc perpaucos quosdam excipias, qui in politioribus atq; etiam medicis musis sunt percelebres, reliqui omnes sunt φιλολοίδοροι, blattarii, atq; sophistæ. Quorum cauillos & imposturas qui possem ipse dissoluere, in elēchis redargutoriis parum exercitatus? Ex omnibus sane solum id-

mihi superesse videtur refugium, vt abortiuus ego, mutilus, maleq; compactus, protinus flammis exurar: quãdoquidem præstat semel igne periisse, quàm tot calculis atq; censuris toties exulcerarier. Alioqui futurum est, vt post tot naufragia, post tot procellosa discrimina, post tot turbulentas peragrationes, tanquã ad mearum calamitatum authorem, veluti Horatiana illa cornicula, implumis ad te reuertar: aut si redire nobis non liceat, hoc tamen certe licebit, vt tanquam pulli qui magna volandi libidine accensi, prius quàm robur aut industriã aliquam compararint, ad barathra præcipitantur atque prærupta, ita ego immaturus, quo nihil rudius, nihil abiectius, vsqueadeo sublimia petam, vt diuino aliquo fulmine, perinde vt alter filius Apollinis, ad infima vsque detrudar. Quum itaq; huiuscemodi multa occlamaret, quæ vel maxime exercitatis non vulgarem incussissent timorem, tremiscebam hæsitabũdus, & (quod dicitur) ex auribus lupum tenens, in maximo angore versabar, acquiescerẽne eius sentẽtiæ, an potius, vt statueram, eum in lucem emitterem. Videbatur iusta petiisse, verũ tantã me in cassum fecisse dierum iacturã, ægerrime rursus dolebã. Diu igitur hac ex cruce suspẽso, iam iam quasi desperabundo, occurristi mihi Rhenosi multo omnium doctissime. Qui

ſola nominis tui haud vnquam peritura memoria, meum animum incredibili curarum æſtu propemodum contabeſcentem, protinus exhilaraſti. Tu inquam mihi ſubito in mentem veniſti, qui (vt cætera de te taceam) venuſtate ſermonis, Græcarum literarum peritia, maximo rerum vſu, & (quod in viris doctis præclariſſimum eſſe ſolet) humanitate ſumma atque beneuolentia, noſtri ſæculi medicis multis numeris antecellis. Nam quod ad medicam quidem πρᾶξιν ſpectat, adeo habes artē exercitatam, vt quod vulgo in prudentiſſimū ſenem illum Hippocratem dici ſolet,

πλεῦσα τρόπεα νόσων στήσας ὅπλοις ὑγιείης,
Δόξαν ἑλῶν πολλήν, οὐ τύχῃ ἀλλὰ τέχνῃ

quando ab Hippocrate non degneras, in te ludere non erubeſcam. Nec interim excidebat memoria, quanta animi propenſione, quanta pectoris ſynceritate, quanta rerum omnium induſtria, ad bonas literas mihi extiteris exhortator, tunc potiſſimum, dum ex Italia profectus, in Luteciam ſuperioribus annis aduolaſti. Quibus nimirum omnibus fretus & circūfuſus, tametſi prorſus animo cōſternatus, reſumpſi ſpiritus atq; vireis, & libellum ceu iam è flammis ereptum, licet inuitum, protinus excudendum curaui. Tuum igitur eſt doctor clariſſime, ſi forte ad te noſter partus & quidem

male nutritus peruenerit, vt tanquam prolem tibi genuinã, eũ foueas atq; corrobores. Nam ſi te vnico inter medicos ſplendidiſſimo, ad quem tanquam ad patrem confugit, deſtituatur, nõ eſt amplius vnde ſibi proſpiciat. Quòd ſi ad animum relaxandum, noſtras haſce nugas perlegere tibi fuerit conſilium, ita eas perlegas velim, vt manſuetiori calamo, inſtar benigni cenſoris adamuſſim omnia perluſtrans, noſtræ mineruæ imbecillitati, quæ fuerint parum commode dicta, pro tua vrbanitate condones: ſi quidem illud tibi iam eſt in confeſſo, ὅτι εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ᾽ ὁρᾷ. Bene vale Doctor eminentiſſime, & vt cœpiſti, de bonis literis bene merearis. Lutetiæ octauo Calendas Octobres. Milleſimo. D. X X X V.